

KÉPZÉSI KÉZIKÖNYV

LIGHT ON: Az online gyűlöletbeszéd kivizsgálása és bejelentése

ÖSSZEFOGLALÓ

LIGHT ON: Cross-community actions for combating the modern symbolism and languages of racism and discrimination

Index

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	3
A LIGHT ON PROJEKT: KONCEPCIÓ, TEVÉKENYSÉGEK ÉS CÉLOK	4
A KÉPZÉSI KÉZIKÖNYV CÉLJA ÉS HASZNÁLATA	4
Általános információk a képzés tartalmáról	5
Célcsoport.....	5
A képzés célja.....	5
A képzés tartalma	5
Általános információk a képzés módszertanáról	6
Ötletek a trénereknek	6
A CURRICULUM VÁZLATA	Errore. Il segnalibro non è definito.
AZ OKTATÁSI SEGÉDANYAGTRÉNERNEK ÖSSZEFOGLALÁSA	8
1 SZAKASZ.....	8
A keretek meghatározása: A rasszista gyűlölet bűncselekmény fogalma és szabályozása – Középpontban a rasszista online gyűlöletbeszéd	8
1.1 Bevezetés.....	8
1.2 A gyűlölet-bűncselekmény definíciója	8
1.2.1 Melyek az előítéletes motiváció típusai?.....	9
1.2.2 A gyűlölet elfogadottá válása és ennek következményei	10
1.2.3 Középpontban a rasszizmus.....	11
1.3 Gyűlölet-bűncselekmények és diszkriminációellenes törvények: Nemzetközi szintű szerződések, megállapodások és egyezmények	12
1.3.1 A legfontosabb nemzetközi diszkrimináció ellenes törvények	12
1.3.2 A gyűlöletbeszédrel foglalkozó legfontosabb nemzetközi egyezmények.....	12
1.3.3 Regionális eszközök Európában.....	13
1.4 Az EU hátrányos megkülönböztetés elleni törvényének alkalmazása a tagországokban.....	13
1.4.1 Példák az EJEK faji diszkriminációval kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára az EU-ban.....	14
1.6 A mi figyelmünk középpontjában: az online gyűlöletbeszéd	15
1.6.1 A gyűlöletbeszéd meghatározása	15
1.6.2 A vitatható humor, a szólásszabadság és a gyűlöletbeszéd közötti határok	15
1.6.3 Online gyűlöletbeszéd.....	16
2. SZAKASZ.....	18
Az online gyűlöletbeszéd felismerése és bejelentése	18
2.1 Válaszlépések a gyűlölet-bűncselekményre	18
2.2 A bejelentés elmaradásának főbb okai.....	18
2.3 Az online gyűlöletbeszéd kivizsgálásának módja	19
2.3.1 Az áldozat-központú megközelítés.....	19
2.3.2 Előítélet indikátorok	21
2.4 Az online gyűlöletbeszédrel kapcsolatos jogi kihívások	22
2.4.1 Az eset igazolása	22
2.4.2 Jogi felelősség megállapítása	22
2.4.3 A sérelem számszerűsítése	23
2.5 Esélyegyenlőségi szervek szerepe az áldozatoknak történő segítségnyújtásban és tanácsadásban	24
2.6 A civil szervezetek és társulások szerepe.....	24
2.7 Általános tippek az online bejelentéshez.....	24
2.7.1 Hogyan jelentsünk egy incidenst	24
2.8 A leggyakrabban használt közösségi médiumokon történt incidensek bejelentésének lépései	26

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Jelen kiadvány az Európai Bizottság Alapvető jogok és polgárság programja által támogatott „*LIGHT ON - Cross-community actions for combating the modern symbolism and languages of racism and discrimination*” projekt keretein belül kidolgozott „*LIGHT ON – Online gyűlöletbeszéd kivizsgálása és jelentése*” című képzési kézikönyv legfontosabb témáinak **összegzése**.

A kézikönyvet az ENSZ Interregionális Bűnügyi és Igazságügyi Kutató Intézete (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute – UNICRI) Újjonnan Megjelenő Bűnözési Formák Egysége (Emerging Crimes Unit) tagjaiból álló csoport dolgozta ki Vittoria Luda di Cortemiglia koordinálásával, Francesca Bosco, Elena D'Angelo, és Georgiana Ward-Booth közreműködésével, és az Emerging Crimes Unit részéről Angela Patrignani ellenőrzése alatt. A kézikönyv lektorálását Greer Mulcahey Banks végezte.

Külön köszönet illeti a Google és YouTube képviselőit, Guy Chapmant (Wikipedia Információs csoport), Patricia Cartest és csoportját (Twitter Bizalom és Biztonság), Rui Gomest (Európa Tanács Ifjúsági Osztály – Youth Department of the Council of Europe), akik mindannyian értékes információkkal szolgáltattak a kézikönyv gyűlöletbeszéd incidensek online bejelentésével kapcsolatos fejezetének tervezéséhez.

Végül, de nem utolsó sorban, hálánkat szeretnénk kifejezni a 2013 áprilisában, Torinóban tartott szakértői találkozón résztvevő magas szintű szakértői csoportnak: Isis Amlak (Migrant and Refugee Communities Forum (Bevándorló és Menekült Közösségek Fórum) küldötte, Anglia); Boross Zsigmondnak (Országos Rendőr-főkapitányság, Magyarország); Paola Capozzinak (Belügyminisztérium, Közbiztonsági Osztály, Postai Szolgáltatási és Kommunikációs Hatóság, Olaszország); Csókás Ernának (Egyenlő Bánásmód Hatóság, Magyarország);

Gabriele Di Marcantonionak (Progetti Sociali (Szociális Projektek), Olaszország); Lucia Gorinak (Belügyminisztérium, Közbiztonsági Osztály – Diszkriminációs Cselekmények Elleni Biztonság Megfigyelő Intézet, Olaszország); Giovanna Langelának (Belügyminisztérium, Közbiztonsági Osztály – Postai Szolgáltatási és Kommunikációs Hatóság, Olaszország); Tina Lesarnak; Carmine Massarellinek (Belügyminisztérium, Közbiztonsági Osztály – Általános Nyomozások és Speciális Műveletek, Olaszország); Robi Ribicnek; Claudia Santoronak (Progetti Sociali – Szociális Projektek, Olaszország); Lillian Seenoink (North West Migrants forum, Északnyugati Migrációs Fórum, Észak-Írország); Maria Swanlijungnak (Kisebbségi Állampolgári Biztos Hivatala, Finnország); Beatrice Vozzellának (Belügyminisztérium, Közbiztonsági Osztály – Általános Nyomozások és Speciális Műveletek, Olaszország) a képzési kézikönyv tartalmának, módszertanának és anyagainak megvitatásáért és véglegesítéséért.

Felelősségi nyilatkozat

Jelen publikációban kinyilvánított nézetek a szerzők véleményei, és nem feltétlenül tükrözik az ENSZ vagy a szerzőkkel kapcsolatban álló szervezetek nézeteit.

Jelen publikáció tartalma a forrás feltüntetésével idézhető vagy sokszorosítható. Az UNICRI igényt tart minden olyan dokumentum egy példányára, amelyben ezt a publikációt felhasználták vagy idézték.

Jelen publikációban alkalmazott megnevezések és az anyag megjelenítése nem foglalnak magukban semmilyen véleményt vagy bármi más kifejezést az ENSZ Titkársága részéről, amely bármelyik ország, terület, város vagy ennek hatósága alá tartozó terület jogi státusára, vagy határainak megállapítására vonatkozik.

A LIGHT ON PROJEKT: KONCEPCIÓ, TEVÉKENYSÉGEK ÉS CÉLOK ¹

Az Európai Bizottság Alapvető Jogok és Polgárság Programja által támogatott „LIGHT ON - Cross-community actions for combating the modern symbolism and languages of racism and discrimination” projekt a rasszizmus és az ahhoz kapcsolódó képek és viselkedésformák megelőző és részvételi megközelítéssel történő visszaszorítására törekszik azáltal, hogy eszköztárat nyújt, a közösség és a bűnüldöző szakemberek számára.

A LIGHT ON projekt központi témája a gyűlöletbeszéd, különösen az online gyűlöletbeszéd, mivel ez tömören és azonnal felismerhető módon jeleníti meg a közvetíteni kívánt szándékot, a jelentést és annak jelentőséget, valamint nagymértékben befolyásolja az egyéni és kollektív viselkedést.

A LIGHT ON projektet egy, a diszkrimináció elleni tevékenységek különböző szintjeivel foglalkozó európai szereplőkből álló konzorcium hajtja végre. A konzorcium tagjai: a koordináló partner Regione Abruzzo (Olaszország); a Kissebségi Ombudsman (Finnország); az ENSZ Interregionális Bűnügyi és Igazságügyi Kutató Intézete, UNICRI; az Eötvös Loránd Tudományegyetem, ELTE (Magyarország); a Goriziai Nemzetközi Szociológiai Intézet, ISIG (Olaszország); a Béke Intézet (Szlovénia); az Európai Hálózat a Rasszizmus Ellen, ENAR (Belgium); a Bevándorlók és Menekültek Közössége Fórum (Egyesült Királyság); Progetti Sociali (Olaszország).

A LIGHT ON célja, hogy:

- fellépjen a rasszizmus és idegengyűlölet normalizálása, valamint a hétköznapi élet párbeszédeiben és társadalmi dinamikájában való elfogadása ellen egy olyan tudományos kutatás segítségével, mely beazonosítja a rasszizmust nyíltan vagy burkoltan kifejező képeket, és egyúttal elemezi, hogy a közösségek hogyan értelmezik ezeket;
- növelje a szakemberek és hivatalok kapacitásait a gyűlölet-bűncselekményekkel és diszkrimináló viselkedéssel szembeni fellépés terén egy speciális képzési modell és eszköztár segítségével;
- ösztönözze az állampolgárokat, hogy jelentsék, amennyiben áldozatai vagy tanúi lesznek egy diszkriminatív esetnek.

A KÉPZÉSI KÉZIKÖNYV CÉLJA ÉS HASZNÁLATA

Ezt a **Képzési Kézikönyvet** az UNICRI azzal a céllal dolgozta ki, hogy növelje a szakemberek kapacitását a **gyűlöletbeszéd**, és különösen az **online rasszista gyűlöletbeszéd** kivizsgálása és bejelentése területén. A kézikönyv a képzés elméleti és gyakorlati területeit is lefedi, továbbá információt nyújt a képzéssel kapcsolatos módszertani, technikai, logisztikai és szervezési szempontokról. Ugyanakkor kézikönyvként is használhatják végfelhasználók.

A Képzési kézikönyv négy részre tagolódik: **Curriculum**, **Oktatási segédanyag trénereknek**, **Kiosztandó segédlet**; és a javasolt **Power Point diáor**.

¹ A projektre vonatkozó részletes információk elérhetők: <http://www.lighton-project.eu> és http://www.unicri.it/special_topics/hate_crimes/

A **Curriculum** a képzést tartó tréner(ek) számára készült eszköz, mely leírja a javasolt képzési módszertant, a célkitűzéseket, valamint néhány kapcsolódó tevékenységet és gyakorlatot. A tananyag adaptálható különböző célközönségekhez és országok kontextusához is.

Az **Oktatási segédanyag trénereknek** olyan információkat és szövegeket tartalmaz, amelyre a képzést tartó tréner(ek) hivatkoznak. Két fő részből áll: az első rész elméleti és a gyűlöletbűncselekmény valamint a gyűlöletbeszéd kereteit írja le, a második rész pedig inkább a gyakorlatra fókuszálva az online gyűlöletbeszéd kivizsgálásával és bejelentésével foglalkozik.

A **Kiosztandó segédlet** rész tartalmazza azokat az anyagokat, amelyeket a tréner(ek) a képzés résztvevőinek a képzés különböző oktatási céljainak és kapcsolódó tevékenységeinek megvalósítása céljából oszthatnak ki a Curriculum javaslatára szerint

A **PowerPoint diasort** tartalmazó rész, ahogy azt a Curriculum is javasolja, a tréner(ek) számára biztosít szabadon felhasználható és az igényekhez igazítható eszközt, mely segítségével betekintést nyújthatnak az Oktatási segédanyag trénereknek anyagaiba.

Jelen kiadvány a Képzési kézikönyv összefoglalója, és így a javasolt Curriculum vázlatát, valamint az Oktatási segédanyag trénereknek tartalmának összegzését tartalmazza. A Kiosztandó segédlet és PowerPoint diasor nem kerültek bele ebbe az összefoglalóba, a project weboldalán (www.lighton-project.eu) azonban online elérhetők.

A kézikönyv a LIGHT ON partnerek által a project kidolgozása során átadott nemzeti információkon és példák alapján, és a partner országokra, **Finnországra, Magyarországra, Olaszországra, Szlovéniára** és az **Egyesült Királyságra** vonatkozó információkat tartalmaz. További referenciaként más országok profiljai is felhasználhatók, ezek a projekt weboldalán érhetők el. A Képzési kézikönyvet úgy alkották meg, hogy európai szinten használható és a 28

EU tagállam bármelyikének kontextusához igazítható legyen.

Általános információk a képzés tartalmáról

Célcsoport

Mivel a rasszizmus összetett probléma, ami **multidiszciplináris megközelítést** igényel, a képzésen résztvevők egyaránt lehetnek a rasszizmus ellen intézményi vagy operatív hatáskörrel rendelkező különböző célcsoportokhoz tartozó tréner(ek) vagy szakemberek: például LEA tisztviselők és ügyvédek, valamint az áldozatokat segítő egyesületekkel együttműködő jogi szakemberek. Mivel a képzés módszertana az aktív részvételen és tréner(ek)ekkel való kommunikáción alapul, ezért a résztvevők száma ne haladja meg a 20-25 főt. A képzés egyaránt megtartható egy, illetve több országból érkező jelentkezőkkel is.

A képzés célja

A képzést úgy tervezték meg, hogy alapos ismereteket nyújtson és továbbfejlessze a résztvevők készségeit: a rasszista gyűlöletbeszéd azonosításában, az online gyűlöletbeszéd incidensek kivizsgálásának és bejelentésének gyakorlatában, valamint az áldozatokkal és tanúkkal történő kapcsolat kialakításában. A képzés célja az is, hogy betekintést nyújtson a leggyakrabban használt közösségi média és közösségi oldalak közül néhány online bejelentési eszközeibe.

A képzés tartalma

A képzés tartalma az **Oktatási segédanyag trénereknek** témáin alapul. A tréner(ek) eldönthetik, hogy kiosztják-e a Segédanyag összes témáját, vagy csak azok egy részét, vagy akár a célcsoport jellemzőinek és tapasztalatának megfelelően integrálják azokat.

Az tréner(ek)nek javasolt, hogy a **Curriculumban** leírt képzési stratégiát követve adja (adják) át a képzés anyagát.

A Curriculum a következőket foglalja magában:

- Nyitó foglalkozás;
- Az elméleti bevezető rész, mely az Oktatási segédanyag tréner(ek)nek 1. szakaszát

dolgozza fel, célja a gyűlölet-bűncselekmény és gyűlöletbeszéd problémakörének bemutatása a kapcsolódó képzési célkitűzéseken és javasolt tevékenységeken keresztül;

- A gyakorlati rész, mely az Oktatási segédanyag trénereknek 2. szakaszát dolgozza fel, célja a szakértők támogatása az online gyűlöletbeszéd kivizsgálásában és bejelentésében a kapcsolódó képzési célkitűzéseken és javasolt tevékenységeken keresztül;
- Befejező rész, melyet a képzésen résztvevők végső értékelése egészít ki;
- Utánkövető értékelés.

A képzést tartó intézményeknek érdemes gondoskodniuk arról, hogy a képzést sikeresen elvégző résztvevők hivatalos **Részvételi igazolást** kapjanak.

Általános információk a képzés módszertanáról

Ötletek a trénereknek

Ez a képzés a résztvevők gyakorlati tapasztalataira szándékozik építeni, akik – hivatásos trénerek, bűnüldözési tisztviselők, a diszkrimináció területén dolgozó jogi szakornokok vagy szakértők lévén – ténylegesen hozzájárulnak a képzés tartalmához. Ezért a képzést úgy tervezték, hogy eltörölje a tanterem „határait” azzal a szándékkal, hogy az elsajátított szakértelem a gyakorlatban is átmenjen.

A képzés anyagát a **Curriculum** tartalmazza a javasolt sorrendben. A Kiosztandó segédletek és PowerPoint bemutatók a tréner(ek) számára biztosítanak eszközt a javasolt képzési stratégia és az Oktatási segédanyag trénereknek témái

előadásához. A tréner(ek) dönthetik el, hogy követik-e a javasolt képzési stratégiát, vagy hogyan igazítják azt a célcsoport igényeihez.

A javasolt tevékenységek megbeszélésre és felfedezésre nyújtanak lehetőséget. A „helyes” válasz nincs megadva, hiszen a megoldás gyakran a körülményektől függ. Ezért a résztvevőket inkább saját tapasztalataik és ötleteik megosztására, valamint kreatív problémamegoldó megközelítés alkalmazására ösztönzik. Amennyiben szükséges, a tréner(ek) hivatkozhatnak az Oktatási segédanyag trénereknek dokumentumra egy javasolt tevékenység kivitelezése során, és kioszthatják a **Bibliográfia** és **További olvasmányok** részeket is a résztvevőknek.

A képzést **2 naposra** tervezték. Az időbeosztást a javasolt képzési stratégia alapján kell megtervezni (minden egyes Curriculumban javasolt előadás és tevékenység mellett megtalálható annak javasolt hosszúsága). Ugyanakkor a tréner(ek)nek figyelembe kellene venniük a célcsoport sajátos jellemzőit, a képzés célkitűzéseit, a teljes rendelkezésre álló időt, valamint saját értékelésüket a prioritásokról.

Fontos, hogy a tréner(ek) legyenek nagyon járatosak a témában. A tréner:

- a) Legyen jól felkészült az Oktatási segédanyag trénereknek azon részeiből, melyeket átadni szándékozik a résztvevőknek;
- b) Bizonyosodjon meg, hogy a Curriculum/Kiosztandó segédletek/PowerPoint diasor által javasolt célkitűzéseket, tartalmat, felépítést, módszertant teljesen megértette.

A CURRICULUM VÁZLATA

LIGHT

Az alábbiakban található a Curriculum vázlat, mely összefoglalja a Curriculum teljes verziójában részletesen bemutatott oktatási célkitűzéseket és képzési tevékenységeket, és a www.lighton-project.eu oldalon érhető el.

A képzés indítása

- A résztvevők bemutatkozása és a célok megfogalmazása
- A résztvevők regisztrációja.
- Az tréner(ek) részletes bemutatása
- A résztvevők kerekasztal-bemutatkozása
- Az irányelvek és alapvető szabályok lefektetése
- A tervezett tevékenységek áttekintése
- Elvárások és célkitűzések megfogalmazása.

1. szakasz: A keretek meghatározása: A rasszista gyűlölet-bűncselekmény, fogalma és szabályozása – Központban a rasszista online gyűlöletbeszéd

Tanulási célok

- ✓ A gyűlölet bűncselekmény megértése és definiálása;
- ✓ A gyűlölet bűncselekményt alkotó elemek beazonosítása és leírása;
- ✓ A témakörben rendelkezésre álló nemzetközi, európai és nemzeti jogi eszközök áttekintése;
- ✓ Az online gyűlöletbeszédre vonatkozó ismeretek megerősítése.

Képzési tevékenységek:

- 1. Tevékenység – Bevezetés a gyűlölet bűncselekmény fogalmába és definíciók.
- 2. Tevékenység – Hogyan nyilvánul meg a gyűlölet bűncselekmény?
- 3. Tevékenység – Rasszizmus Európában, napjainkban.
- 4. Tevékenység – A gyűlöletbeszéd jogi kereteinek megértése.

- 5. Tevékenység – Gyűlöletbeszéd vs. szólásszabadság.
- 6. Tevékenység- Melyek az online gyűlöletbeszéd sajátosságai?

2. szakasz: Az online gyűlöletbeszéd azonosítása és jelentése

Tanulási célok:

- ✓ Az online gyűlöletbeszéd azonosítására rendelkezésre álló legfontosabb módszerek áttekintése;
- ✓ Az online gyűlöletbeszéd kivizsgálási módjának megértése;
- ✓ Az online gyűlöletbeszédrel kapcsolatos jogi kihívások felismerése;
- ✓ Az online bejelentésre vonatkozó ismeretek szerzése.

Képzési tevékenységek:

- 1. Tevékenység – Miért nem jelentik az áldozatok az online gyűlöletbeszédet?
- 2. Tevékenység – Hogyan kell kivizsgálni az online gyűlöletbeszéd: áldozat-központú megközelítés
- 3. Tevékenység – Hogyan kell azonosítani az előítélet indikátorait?
- 4. Tevékenység – Hogyan kell igazolni egy online gyűlöletbeszéd esetet?
- 5. Tevékenység – Hogyan kell jelenteni egy online gyűlöletbeszéd esetet?

Záró szakasz

- Önvizsgálat.
- A tréning konklúziói.
- Az oktató záró gondolatai.
- A képzés értékelése a résztvevők által.
- Utánkövető értékelés.

AZ OKTATÁSI SEGÉDANYAGTRÉNERNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

LIGHT ON
for Europe to stop racism

Ez az összefoglaló a teljes Oktatási segédanyag trénereknek dokumentum egyes részeinek rövid változatát tartalmazza. Néhány témakör kimaradt ebből a verzióból. A LIGHT ON projektben résztvevő országok (Finnország, Magyarország, Olaszország, Szlovénia, és az Egyesült Királyság) egyedi jogi szabályozása a gyűlölet-bűncselekményre és gyűlöletbeszédre vonatkozóan, a leggyakrabban használt közösségi média oldalakon (Facebook, Twitter, Youtube, Wikipedia) a gyűlöletbeszéd incidens bejelentésére szolgáló haladó szellemű lépések részletes leírása, valamint a rasszista gyűlöletbeszéd online bejelentésével foglalkozó néhány esettanulmány a Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziójában olvasható a projekt weboldalán: www.lighton-project.eu

1 SZAKASZ

A keretek meghatározása: A rasszista gyűlölet bűncselekmény, fogalma és szabályozása – Központban a rasszista online gyűlöletbeszéd

1.1 Bevezetés

Az emberi jogok védelme területén dolgozó számos intézet és szervezet szerint a diszkrimináció még gyakorinak tekinthető Európában. Az Európai Bizottság (EB) kérésére 2012-ben a Special Eurobarometer 393 elkészítette a *Diszkrimináció az EU-ban*.² című jelentést. A kérdőíves kutatás során mintegy 26 622, különböző társadalmi és demográfiai csoporthoz tartozó válaszadót kérdeztek meg személyesen az Európai Unió 27 tagállamában. A jelentésből kiderül, hogy a közvetlen diszkrimináció jelenléte magas maradt az EU-ban:

„Az európainak majdnem ötöde (17%) számol be arról, hogy személyesen tapasztalt diszkriminációt vagy zaklatást: 13% a kutatásban vizsgált szempontok egyike alapján, további 4% pedig több szempont alapján is tapasztalt diszkriminációt.”

A diszkrimináció és gyűlölet nemcsak széles körben elterjedt, hanem egyre nagyobb mértékben elfogadottá vált a közvéleményben, közbeszédben és általában a társadalomban. A történelem megtanít minket arra, hogy a múltbéli legnagyobb gazdasági válságok rasszizmushoz, idegengyűlölethez és a diszkrimináció különböző formáihoz vezettek. Egy gazdasági visszaesés miatti aggodalom előidézhetheti és felerősítheti a félelmet „másoktól”, és a gyűlölet felfokozódását okozhatja mind a magánszférában, mind pedig a közbeszédben. A gazdasági válság a gyűlölet terjedésének természetesen csak az egyik tényezője: a diszkrimináció mélyen gyökerezik a történelemben és minden egyes régió vagy ország helyi viszonyaiban. Fontos, hogy ne becsüljük alá ezeket az aggodalomra okot adó trendeket, mivel az intolerancia és diszkrimináció a gyűlölet és a gyűlöletbűnözés alapja.

1.2 A gyűlölet-bűncselekmény definíciója

A gyűlölet-bűncselekmény fogalma először az 1990-es években jelent meg Európában. A *Koppenhágai Dokumentumban* a Biztonság és Együttműködés Európában (Security and Co-operation in Europe (CSCE)) konferencián résztvevő országok ígéretet tettek, hogy olyan hatékony intézkedéseket hoznak, melyek megfelelő védelmet nyújtanak a nemzetiségi, faji, etnikai vagy vallási diszkrimináción, ellenségeskedésen vagy gyűlöleten alapuló,

² Európai Bizottság (EB), “[Special Eurobarometer 393. Diszkrimináció az EU-ban 2012-ben. Jelentés](#)”, (2012. november).

egyének vagy csoportok elleni erőszak elkövetésére bátorító cselekedetek ellen.³

A gyűlölet-bűncselekmény kifejezést azonban az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) használta először hivatalosan 2003-ban a Miniszteri Tanács ülésen Maastrichtban, amikor az országok hangsúlyozták, hogy a törvényhozás kulcsszerepet játszik annak biztosításában, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszer jogosult legyen az intolerancia és diszkrimináció által motivált bűncselekmények kivizsgálására, vádemelésre és ítélethozatalra.⁴

A különböző országok téma iránti elkötelezettsége ellenére a gyűlölet-bűncselekmény továbbra is aggodalomra okot adó kérdés. Az EBESZ 2010-ben tartott konferencia a toleranciáról és diszkriminációellenességről (OSCE High-Level Conference on Tolerance and Non-discrimination) végén kiadták az *Astana Nyilatkozatot* melyben megismételték a gyűlölet-bűncselekményekkel, köztük a rasszizmuson és fajgyűlöleten alapuló bűncselekményekkel kapcsolatos kötelezettségeket és aggodalmakat.

A „gyűlölet-bűncselekmény” kifejezés nem egy speciális bűncselekményre vonatkozik. Bármilyen jellegű bűncselekmény lehet, mint például gyilkosság, fenyegetés és megfélemlítés, támadás vagy anyagi károkozás, motivációját tekintve azonban különbözik minden más bűnesettől. A gyűlölet-bűncselekmény előítélet által motivált bűncselekményként is ismert. Ahogy azt a Legislation Online is megírta, ahhoz, hogy egy bűncselekmény gyűlölet-bűncselekménynek minősüljön két kritériumnak kell teljesülnie:

³ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) „Az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia (Conference on Security and Cooperation in Europe, CSCE) Emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai konferenciájának Documentuma”, (1990. június 29.), elérhető: <<http://www.osce.org/node/14304>>

⁴ EBESZ, „Az EBESZ Miniszteri Tanácsának 11. Találkozója, Maastricht”, (2003. december 2), elérhető: <<http://www.osce.org/mc/40533?download=true>>

⁵ További információk:

<http://www.osce.org/event/summit_2010>

- Az eset a joghatósági terület hatályos büntető törvénykönyve szerint **bűncselekménynek** minősüljön
- A bűncselekményt **előítéletes motivációval** kövessék el.

Bűncselekmény + Előítéletes motiváció = GYŰLÖLET-BŰNCSELEKMÉNY

Az **előítéletes motivációból** elkövetett bűncselekmény azt jelenti, hogy az elkövető egy sajátos védett tulajdonság alapján választja ki a bűncselekmény célpontját. A **védett tulajdonság** egy csoport közös, alapvető belső tulajdonsága, mint például faji hovatartozás, vallás, etnikai hovatartozás, nyelv vagy szexuális irányultság.

A gyűlölet-bűncselekmény célpontja lehet egy személy, emberek egy csoportja, sőt egy védett tulajdonságon osztozó egyének együtteséhez tartozó tulajdon is. Az egyéni áldozat ellen érzett gyűlölet **nem** előfeltétele az elkövetésnek.⁶

1.2.1 Melyek az előítéletes motiváció típusai?

Az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája (Office for Democratic Institution and Human Rights, ODIHR) 2008-óta minden évben információt gyűjt ebben a témában a „Kérdőív a gyűlölet-bűncselekmény ellen küzdő nemzeti kapcsolati pontok számára (Questionnaire for National Points of Contact on Combating Hate Crime)” segítségével. A kérdőív célja, hogy három különböző szinten gyűjtsön információt: adatgyűjtés, szabályozás-fejlesztés, és intézményes válaszok a gyűlölet-bűncselekményekre. A gyűlölet-bűncselekmények mögötti előítéletes motiváció leggyakoribb típusai megalkothatók a résztvevő

⁶ EBESZ / Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája (Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)), „A gyűlölet-bűncselekmények megértése: Kézikönyv Albánia számára”, (2012), 7. o., elérhető: <<http://www.osce.org/odhr/104164?download=true>>

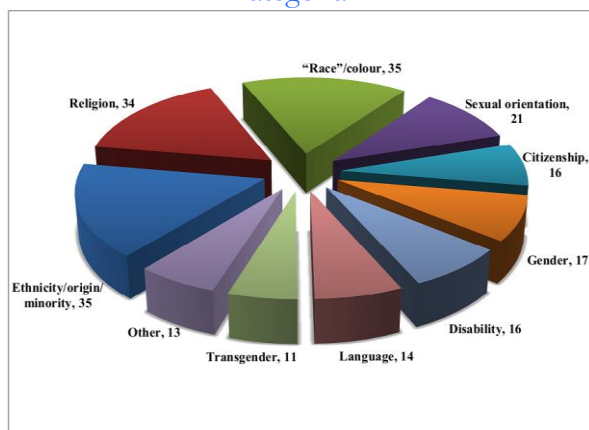
országok által közzétett információkat összefoglaló statisztikai feldolgozások alapján.

A 2013 OSCE/ODHIR jelentés szerint a régió országaiban a következő előítélet kategóriákon alapuló gyűlölet-bűncselekmény incidenseket jegyezték fel:⁷

- Etnikum/származás/kissebség (35 ország)
- Vallás (34 ország)
- „Faj”/bőrszín (35 ország)
- Szexuális irányultság (21 ország)
- Állampolgárság (21 ország)
- Nem (Gender) (17 ország)
- Fogyatékoság (16 ország)
- Anyanyelv (14 ország)
- Transzneműség (11 ország)
- Egyéb (13 ország).

1. ábra

Az OSCE régió országaiban feljegyzett előítélet kategóriák

Forrás: OSCE/ODIHR (2013), p.19

22 ország jegyezt fel antiszemita bűncselekményeket, 21 jegyezt fel iszlamofoób bűncselekményeket, 16 jegyezt fel keresztények és egyéb vallásokhoz tartozó emberek ellen elkövetett előítéletes bűncselekményeket; és 14 jegyezt fel romaellenes bűncselekményeket. Ugyanakkor továbbra is kevés volt a sajátos előítélet által motivált bűncselekményekről közölt adat.

⁷ Az egyes kategóriákról jelentést tevő országok részletes adatai a következő publikációban található: EBESZ/ODIHR, „Éves jelentés, 2012. Gyűlölet-bűncselekmény az EBESZ-régióban: incidensek és válaszok” (2013. november), 18-19. o., elérhető: http://tandis.odihhr.pl/hcr2012/pdf/Hate_Crime_Report_full_version.pdf

1.2.2 A gyűlölet elfogadottá válása és ennek következményei ⁸

A gyűlölet **elfogadottá válása** (normalizálása) úgy értelmezhető, mint az arra való tendencia, hogy a diszkrimináció és a rasszizmus vizuális és verbális megnyilvánulásait a napi érintkezés és társadalmi interakció normális elemének tekintik.

Annak ellenére, hogy a gyűlölet nyílt és erőszakos formái még mindig jelen vannak, napjainkban a diszkriminatív és rasszista eszmék terjesztésének egy sor kifinomultabb módja vált uralkodóvá. Ezek a gyakorlatok a magánjellegű megnyilatkozásoktól, mint például tetoválástól vagy képektől a nyilvánosan megosztottakig, mint például nyilvános beszédekig, szlogenekig és webes tartalmakig terjednek.

Aggodalomra okot adó trend figyelhető meg például általában véve a médiával kapcsolatban: „*úgy tűnik, hogy a média-híradások hozzájárulnak a kisebbségi csoportok állandósult megáldozásához és kirekesztéséhez, [...] mivel a szenzációhajhász média-tájékoztató hajlamos arra, hogy a többségi lakosság rasszista kirohanásait az állam és az emberek 'normális' reakciójaként mutassa be*”. A diszkrimináció és rasszizmus ezen „újabb” formái ráadásul annyira beágyazódtak a társadalmi folyamatokba és struktúrákba, hogy a gyűlölet elfogadottá válása a politika világára is hatással van, ahogy ezt a populista és radikális jobboldali pártok fokozódó térhódítása is bizonyítja.

Ennek, „*a kisebbségek és bevándorló közösségek feltételezett kulturális jellemzőit 'problémaként' vagy 'fenyegetésként' felfog[ó] kirekesztő, rasszista logikának*” a terjedése, különösen a globális társadalmi és gazdasági válság jelenlegi körülményei között, egy olyan folyamat, mellyel a nemzeti, regionális és nemzetközi szintű szervezeteknek és a civil társadalomnak komolyan kell foglalkozniuk.

⁸ Ez a bekezdés, beleértve az idézeteket is a következő tanulmányban közzétett gondolatokon alapul: Bajit, V., (2014), „Contemporary racism across Europe (Jelenkori rasszizmus Európában)”, *Freedom From Fear Magazine*, 9. 36-41. o., elérhető: http://f3magazine.unicri.it/wp-content/uploads/F3_09.pdf

Ha a „jelentéktelenebb” diszkriminatív viszonyulásokat a közösség maradék része inkább normálisnak tekinti, ahelyett, hogy korlátozná és megbélyegezné, akkor az nagy valószínűséggel kiválthatja a gyűlölet megnyilvánulásának növekvő hevességű fokozódását. Amikor a társadalom széles körben normálisnak fogadja el a diszkriminatív viselkedést, mint például a sztereotip viszonyulást és lealacsonyító vicceket, akkor az sokkal komolyabb tettekké és eseményekké nőheti ki magát, mint például előítéletes erőszakos cselekményekké, sőt akár élet elleni bűncselekményeket is eredményezhet.

Ezért a diszkrimináció és rasszizmus „újabb” formáival való szembenézést és azok visszaszorítását komolyan kell venni a gyűlölet elfogadottá válásának megállítása és az erőszak fokozódásának elkerülése érdekében. Egy sikeres stratégiának ehhez kell vállalnia a tudatosság és a gyűlölet-bűncselekmény és diszkriminatív viselkedés bejelentésének növelését az azokat megtapasztalók körében.

1.2.3 Középpontban a rasszizmus

Az OSCE/ODHIR jelentése alapján **a faji és etnikai hovatarozás a leggyakoribb előítéletes motiváció típus.** A rasszizmus napi megnyilvánulásainak nagy száma ennek, a jelenlegi globalizált világban jelentkező társadalmi és politikai problémának az állandó fontosságára figyelmeztet. A világ számos országában újra és újra előforduló esetek azt mutatják, hogy a rasszista eszmék ereje erős maradt, ideológiai mozgalmakat, sőt politikai pártokat kovácsol össze, melynek néha halálos következményei vannak. A Holokauszt tapasztalatai és a második világháború súlyos erkölcsi terhe után számos definíciót alkottak a rasszizmus felismerése és az ellene folyó küzdelem céljából. Az [\(ENSZ Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről\)](#) 1. cikke szerint: „[...] a **faji megkülönböztetés**’ kifejezés minden olyan különbségtételt, kizárást, megszorítást vagy előnyben részesítést jelent, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és amelynek célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális téren vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok

elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.”

Az Európai Unió az Európai Unió Alapjogi Charta ⁹ 21.cikkében határozottan tiltja a rasszizmust a társadalmi diszkrimináció számos egyéb formájával együtt: „*Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés*”.

A kettő közül egyik meghatározás sem tesz különbséget a személyes/egyéni vagy társadalmi/közösségi jellegzetességek különböző formái között, ezzel a rasszizmus definícióját tágabb kontextusban teszi alkalmazhatóvá.

A rasszizmus kifejezései országonként eltérhetnek egymástól. A LIGHT ON projekt kutatása szerint Olaszország és az Egyesült Királyság például olyan országok, ahol nagyarányú a bevándorlás a moszlim/arab országokból, valamint Afrikából, Közép-keletről vagy Távols-Keletről/Ázsiából. A moszlim közösségek a rasszista előítélet és diszkrimináció egyik legsebezhetőbb áldozatai. Még Magyarországon és Szlovéniában is, ahová jelenleg nem irányul tömeges bevándorlás, a bevándorlókat gyakran diszkriminálják. Emellett ebben a két országban a rasszista diszkrimináció szembeütnően leggyakoribb áldozatai a roma származású emberek, azonban vannak egyéb ilyen közösségek is, mint Szlovéniában az *Izbrisani* (avagy „kitöröltek” az előző Jugoszláv Köztársaságból) és a moszlimok, valamint a Magyarországon a zsidók. Úgy tűnik, a vallási és etnikai jellemzők megerősítik az egyenlőtlenséget és a közösségek

⁹ Európai Unió „Az Európai Unió Alapjogi Chartája”, (2000. december 7.), *Official Journal of the European Communities*, OJ C 364/01, elérhető:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:en:PDF>

diszkriminációját egy csoportokat metsző (interszekcionális) módon.

1.3 Gyűlölet-bűncselekmények és diszkriminációellenes törvények: Nemzetközi szintű szerződések, megállapodások és egyezmények

A nemzetközi közösség számos diszkrimináció és gyűlölet-bűncselekmény problémakörével foglalkozó okiratot (jogilag kötelező erejű eszközöket, például szerződéseket, megállapodásokat, egyezményeket, de puha törvényi eszközöket is, mint nyilatkozatokat és ajánlásokat) fogadott el az elmúlt évek során. A következő részfejezetek ezekről a jogi eszközökről nyújtanak áttekintést. A témával kapcsolatos részletesebb információk a Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziójában található meg.

1.3.1 A legfontosabb nemzetközi diszkrimináció ellenes törvények

- [Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata](#) (1948) (2. cikk);
- [Egyezmény – törvényerejű rendelet a népirtás büntetvényének megelőzése és büntetése tárgyában](#) (1951) (2. cikk);
- [A menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény](#) (1951) (3. cikk);
- [Hontalan személyek jogállásáról szóló Egyezmény](#) (1954) (3. cikk);
- [Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről](#) (ICERD) (1965) (1. cikk és 4. cikk);
- [A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya](#) (ICCPR) (1966) (2. cikk, 6. cikk és 9. cikk);
- [Nemzetközi egyezmény az apartheid bűncselekményének visszaszorításáról és büntetéséről](#) (1976);
- [Egyezmény a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetések \(diszkrimináció\) minden formájának kiküszöböléséről](#) (CEDAW) (1979);
- [Egyezmény a gyermek jogairól](#) (1989) (Art. 2).

Számos nyilatkozatot is elfogadtak, közülük néhány:

- [UNESCO Nyilatkozat a fajról és a faji előítéletekről](#) (1978);
- [ENSZ Nyilatkozat a valláson vagy meggyőződésen alapuló intolerancia és megkülönböztetés minden formájának megszüntetéséről](#) (1981);
- [Durbani Nyilatkozat és Cselekvési Program](#) (2001), és [A Durban Felülvizsgálati Konferencia Záródokumentuma](#) (2009).

1.3.2 A gyűlöletbeszéddel foglalkozó legfontosabb nemzetközi egyezmények¹⁰

Az egyetemes emberi jogok alapelve minden emberi lény egyenlősége és méltósága. Ennek alapján a nemzetközi jog elítéli azokat a kijelentéseket, melyek visszautasítják annak elismerését, hogy minden ember egyenlő. Részletesen:

- [A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya](#) (ICCPR) (1996) (19 – 20. cikk);
- [Nemzetközi egyezmény a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről](#) (1965) (4. cikk);
- [A számítástechnikai bűnözésről szóló egyezménynek a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyve](#) (2003).

Az ENSZ szólás- és véleményszabadsághoz való jog előmozdításával és védelmével foglalkozó különleges előadója, az EBESZ médiaszabadság képviselője, továbbá az OAS (Amerikai Államok Szervezete) szólásszabadsággal foglalkozó különleges előadója által 2001-ben kiadott [Közös Nyilatkozat a rasszizmusról és a médiáról \(Joint Statement on Racism and the Media\)](#)¹¹ felsorol számos feltételt, melyet a gyűlöletbeszéd

¹⁰ A fejezet legfontosabb forrása: az ARTICLE 19 weboldal gyűlöletbeszédre vonatkozó szakasza. Elérhető: <http://www.article19.org/pages/en/hate-speech-more.html>

¹¹ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet sajtószabadságért felelős képviselője, (szerk. Hulin, A.), (2013), „Joint Declarations of the representatives of intergovernmental bodies to protect free media and expression (Kormányközi képviselők közös nyilatkozata a sajtó és véleményszabadság védelméről)”, Bécs, elérhető: <http://www.osce.org/fom/99558?download=true>

törvényeknek tiszteletben kell tartaniuk, különösen:

- senki nem büntethető olyan állításért, ami igaz;
- senki nem büntethető a gyűlöletbeszéd terjesztéséért mindaddig, amíg nem bizonyított, hogy diszkrimináció, ellenségeskedés vagy erőszak ösztönzésének szándékával cselekedett;
- tiszteletben kell tartani az újságírók jogát annak eldöntésére, hogy az információkat és eszméket hogyan osztják meg a nyilvánossággal, különösen abban az esetben, ha rasszizmusról vagy intoleranciáról számolnak be;
- senki nem vethető előzetes cenzúra alá;
- a bíróságok által kiszabott bármilyen szankció szoros összhangban kell álljon az arányosság elvével.

Az online gyűlöletbeszéddel foglalkozó nemzetközi jogi keretek harmonizációjának egyik legnagyobb akadálya az illetékességi terület kérdése. Az online gyűlöletbeszéd gyakran másik joghatósági illetékességi területről származik, mint ahol a hatásai jelentkeznek. „[Az Európa Tanács számítástechnikai bűnözésről szóló egyezménynek a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyve](#)” (2003) jelenti az ilyen jellegű nehézségek megoldására tett feltehetően legfontosabb erőfeszítést. Az egyezmény célja, hogy harmonizálja a számítástechnikai rendszerekhez kapcsolódó támadásokat szabályozó helyi igazságszolgáltatási rendszereket, és hogy elősegítse az együttműködést a virtuális térben elkövetett gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos vádemelés során.

1.3.3 Regionális eszközök Európában

A témával foglalkozó legfontosabb európai okiratok közé tartoznak:

- [Emberi Jogok Európai Egyezménye](#) (1950) (14. cikk);
- [Európai Unió Alapjogi Chartája](#) (2000) (21. cikk);

- [Az Európai Parlament és Tanács 2012/29/EU irányelve a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról](#) (2012 október 25.);
- [A Tanács 2008/913/IB kerethatározata a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről](#) (2008);
- [Az Európa Tanács számítástechnikai bűnözésről szóló egyezménynek a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról szóló kiegészítő jegyzőkönyve](#) (2003);
- [A Miniszteri Bizottság CM/Rec \(2010\)5. sz. ajánlása a szexuális irányultság, illetve nemi identitás alapján történő diszkrimináció leküzdését célzó intézkedésekről](#) (2010).

Egyéb, az online gyűlöletbeszéd megállításának növekvő fontosságával foglalkozó nemzetközi jogi eszközök:

- [Az Európa Tanács \(CoE\) \(97\)20. sz. Ajánlása a gyűlöletbeszédről](#);
- [Az Európai Bizottság a Rasszizmus és Intolerancia Elleni \(European Commission against Racism and Intolerance \(ECRI\)\) 6. sz. általános ajánlása: Küzdelem az internet útján terjesztett rasszista, idegengyűlölő és antiszemita anyagok ellen.](#)

1.4 Az EU hátrányos megkülönböztetés elleni törvényének alkalmazása a tagországokban¹²

Az Európai Unióban az esélyegyenlőség és diszkrimináció-ellenesség terjesztésében és védelmében mérföldkőnek számító EU Hátrányos megkülönböztetés elleni irányelv elfogadása óta 10 év telt el. Ezeknek a direktíváknak és egyéb európai esélyegyenlőségi

¹² A fejezet fő forrása: Chopin, I., (2011), „Implementation of EU anti-discrimination law in the Member States: a comparative approach (Az EU diszkrimináció-ellenes törvényének alkalmazása a tagállamokban: összehasonlító megközelítés)”, Academy of European Law (ERA), “Anti-Discrimination Documentation”, elérhető: <http://www.era-comm.eu/oldoku/Adiskri/01_Overview/2011_04%20Chopin_EN.pdf>

törvénynek a kulcsfogalmi közé tartoznak: a közvetlen és közvetett diszkrimináció, zaklatás, viktimizáció és útmutatás a megkülönböztetéshez; a bizonyítás terhének visszafordítása; az áldozatok jogainak civil szervezetek általi védelme; és hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók, beleértve a kompenzációt.¹³

A végrehajtás szintje jelentősen eltér az egyes országokban. Az EU két, kifejezetten a témához tartozó diszkrimináció ellenes irányelvet:

- [2000/43/EC „Faji egyenlőségi irányelv”](#) (a faji és etnikai származás a foglalkoztatás, oktatás, szociális védelem, és társadalmi előnyök, szociális javak és szolgáltatások, mint pl. lakhatás vonatkozásában);
- [2000/78/EC „Foglalkoztatási irányelv”](#) (Kor, fogyatékoság, szexuális irányultság, vallás vagy meggyőződés a foglalkoztatásban).

Ezek az irányelvek előírják a faji és etnikai hovatartozáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, koron és szexuális irányultságon alapuló diszkrimináció tilalmát a tagországokban. Ugyanakkor az irányelvek nem adnak ezekre nézve sajátos definíciókat. Az EU törvények illetékességi területükön elsőbbséget élveznek a hazai törvényekkel szemben, ami azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságok elsőbbséget kell, hogy adjanak ez előzőnek az utóbbi felett. Mindazonáltal a nemzeti bíróságokon történő alkalmazásuk némileg komplikáltabb: a tagországokon múlik annak kialakítása, hogyan hajtják végre az irányelveket, vagyis illesztik a hazai jogrendbe.¹⁴

¹³ Farkas, L., (2011), "How to Present a Discrimination Claim. Handbook on seeking remedies under the EU Non-discrimination Directive (Hogyan nyújtunk be diszkriminációs panaszt: Kézikönyv az EU Diszkrimináció Ellenes Irányelv alapján történő jogorvoslat keresésére)", European Commission Directorate-General for Justice, (Európai Bizottság, Igazságügyi Főigazgatóság) elérhető: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/present_a_discrimination_claim_handbook_en.pdf. A közvetett diszkrimináció fogalmának részletes elemzéséhez: Tobler, C., (2008) „Limits and potential of the concept of indirect discrimination (A közvetett diszkrimináció fogalmának határai és lehetősége)", European Network of Legal Experts in the non-discrimination field for the European Commission, elérhető: http://www.non-discrimination.net/content/media/limpot08_en.pdf

¹⁴ Farkas, L., (2011), id. m.

Az Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziója további információkkal szolgál a témában.

1.4.1 Példák az EJEB faji diszkriminációval kapcsolatos ítélkezési gyakorlatára az EU-ban

“Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) az utóbbi évtizedben folyamatosan kitartott amellett, hogy a gyűlölet-bűncselekmények áldozatainak jogukban áll, hogy ne csak általánosságban tekintsek őket egy bűncselekmény áldozatának, hanem hogy elismerjék, hogy kifejezetten egy elkövető vagy nagyon gyakran több elkövető előítéletes beállítottsága miatt váltak áldozattá”.¹⁵

A 2005-ös Varsói Egyezményhez csatolt irányelvek¹⁶ állást foglalnak „az Európai Unió és az Európa Tanács jogi szövegei közötti nagyobb összehangoltság mellett.”¹⁷ Ezért az EU tagországok vállalják, hogy nemzeti szabályozásukat az EJEB-től érkező kötelezettségekhez igazítják. Az alábbi lista azokat a diszkrimináció vagy előítéletes motiváció alapján elkövetett bűncselekményeket sorolja fel, melyben az EJEB döntést hozott:

- [Emberi Jogok Európai Bírósága - Nachova és társai kontra Bulgária ügy](#) (2004);
- [Emberi Jogok Európai Bírósága - Angelova és Illiev kontra Bulgária ügy](#) (2007);
- [Emberi Jogok Európai Bírósága - Šečić kontra Horvátország ügy](#) (2007);
- [Emberi Jogok Európai Bírósága – Muñoz Díaz kontra Spanyolország ügy](#) (2009);
- [Emberi Jogok Európai Bírósága - Milanović kontra Szerbia ügy](#) (2010).

Az Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziója leírást ad minden egyes ügyről.

¹⁵ FRA, (2012), id. m., 15. o.

¹⁶ ET (CoE), (2005), „Warsaw Summit, Council of Europe Declaration and Action of Plan (A Varsói Csúcstalálkozó, az Európai Tanács nyilatkozata és cselekvési programja)”, megtalálható: http://web.bf.uni-lj.si/students/vnd/knjiznica/Skoberne_literatura/gradiva/deklaracije/coe_WARSAW%20SUMMIT.pdf

¹⁷ uo.

1.5 A mi figyelmünk középpontjában: az online gyűlöletbeszéd

A gyűlöletbeszéd a gyűlölet-bűncselekmény egy speciális formája. A **gyűlöletbeszéd** kifejezés általában olyan megnyilvánulásokra vonatkozik, melyek sértőek, fenyegetőek vagy zaklatóak, valamint amelyek csoportok vagy egyének sajátos jellemzőin alapuló diszkriminációra vagy erőszakra bujtanak fel.

A kézikönyv elsősorban a gyűlöletbeszéd egy speciális formájára, az **online gyűlöletbeszédre**, és annak a leggyakrabban használt közösségi oldalak közül néhányon való terjedésére fókuszál. Az internet határtalan, interaktív és azonnali jellege valóban messzemenő hatással van a gyűlöletbeszéd terjedésére: „[...] *Az internet kritikuskok első generációja úgy harangozta be az internetet, mint ami képes a határokat átlépni, a távolságokat eltörölni és az igazi világ korlátait ledönteni [...]. Mégis, az internetet anonim, közvetlen és globális jellege ideális eszközzé tette a gyűlölet terjesztésére a szélsőségesek és gyűlöletkeltők kezében. A technológia globalizációjával együtt egyre inkább emelkedett az online gyűlöletcsoportok és virtuális térben zajló gyűlölettel kapcsolatos tevékenységek száma*”.¹⁸

1.5.1 A gyűlöletbeszéd meghatározása

Gyakori használata ellenére a „gyűlöletbeszéd” kifejezésnek jelenleg nincs egyetemesen elfogadott definíciója.¹⁹ A gyűlöletbeszéd meghatározásai általában a következő alkotóelemek közül többre utalnak: a beszéd tartalma, az (írott vagy szóbeli) beszéd hangneme, a beszéd természetének értékelése, a beszéd (egyéni vagy csoportos) célpontjai, és a beszédaktus lehetséges következményei és hatásai.²⁰ A Képzési kézikönyv az Európa Tanács (97)20 sz. ajánlásában megfogalmazott meghatározásra hivatkozik:

¹⁸ Banks, (2010), id. m., 233. o.

¹⁹ ET (CoE), „Hate Speech and the Media (A gyűlöletbeszéd és a média)”, elérhető: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/media/Meetings/Hate%20Speech%20Background%20Paper.pdf>

²⁰ Titely, G., British Institute of Human Rights, Földi, L. (2012), „Starting Points for Combating Hate Speech Online (Az online gyűlöletbeszéd elleni küzdelem kiindulópontjai)”, Council of Europe, Youth Department, elérhető: <http://www.theewc.org/uploads/files/Starting%20points%20for%20Combating%20Hate%20Speech%20Online.pdf>

„gyűlöletbeszéd’ alatt értendő minden olyan kifejezési forma, amely fajgyűlöletet, idegengyűlöletet, antiszemitizmust vagy intolerancián alapuló másfajta gyűlöletet, ideértve az agresszív nacionalizmusban és etnocentrizmusban kifejeződő intoleranciát, a kisebbségekkel, migránsokkal és bevándorlókkal szembeni hátrányos megkülönböztetést és ellenségességet – terjeszt, igazol, támogat, vagy arra izgat.”

1.5.2 A vitatható humor, a szólásszabadság és a gyűlöletbeszéd közötti határok²¹

A demokrácia központi értékeit képviselő jogok, mint a vélemény- és vallásszabadság, a diszkriminációmentesség, illetve a szólásszabadsághoz való jog összeegyeztetése kihívást jelent.

Amikor a vígjáték és fekete humor is képbe kerül, még összetettebb kihívást jelent világos határokat felállítani aközött, hogy mi része a szólásszabadságnak, és hogy mi esik a gyűlöletbeszéd kategóriájába. Természetesen a világháló sem maradhatott érintetlen a *vitatható humor*²² terjedésétől, és így a heves nyilvános vitáktól sem.

Hogyan lehetséges akkor megalkotni és megállapítani a szólásszabadság határait? Hol húzzuk meg a határvonalat? Először is fontos megérteni, hogy milyenek a vígjátékok és a szatirikus viccek. A vígjátékok és szatirikus viccek a kifejezés kategóriába esnek, ezért a szólásszabadság jogával foglalkozó törvények által védettek. Mindazonáltal a jog feladatokkal és kötelezettségekkel is jár, és sajátos jogi

²¹ A fejezet legfőbb forrása az ET (CoE) (2012) „Mapping study on projects against hate speech online (Feltáró tanulmány az online gyűlöletbeszéd elleni projektekre vonatkozóan)”, 3. bekezdés: Cyberhate and freedom of expression (*Kiber-gyűlölet és véleményszabadság*), elérhető: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Training/Training_courses/2012_Mapping_projects_against_Hate_Speech.pdf

²² A kézikönyv céljainak megfelelően vitatható humor alatt azokat a jelen esetben az interneten terjesztett kommunikációs anyagokat értjük, melyeket a szerzőjük szórakoztatónak vagy viccesnek tart (mint például kijelentések és képek), de valószínűleg támadásnak értelmezhető, és így tartalma vitára ösztönöz.

keretek határozzák meg. Ennek eredményeként a törvény szerint a vígjátékra is sajátos megkötések vonatkoznak.

A Egyesült Nemzetek Szervezete Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1947) **19. cikke** a szólásszabadsághoz való jog legszélesebb körben elfogadott megfogalmazása. A cikk kimondja, hogy *„Minden személynek joga van a vélemény és a szólásszabadsághoz, amely magában foglalja azt a jogot, hogy véleménye miatt ne szenvedjen zaklatást, és hogy határookra való tekintet nélkül kutathasson, átvihessen és terjeszthessen híreket és eszméket bármilyen kifejezési módon”*. Ugyanakkor félrevezető lenne elkülönítve olvasni és értelmezni a 19. cikket a Nyilatkozatban védett egyéb emberi jogoktól, mint például a **29. cikk** és **30. Cikk**, mely **szabályozza az egyének jogait és szabadságát mások jogaira és szabadságára való tekintettel** és a *„demokratikus társadalom erkölcsé, közrendje és általános jóléte jogos követelményeinek kielégítése érdekében”*.

Európai szinten a szólásszabadsághoz való jog védelmének középpontjában ehelyett az EJEE (Emberi Jogok Európai Egyezménye) **10. cikke** áll. A szólásszabadsághoz való jog korlátozása abban az esetben megengedett, amikor a **17. cikk (Joggal való visszaélés tilalma)** feltételei teljesülnek, vagyis amikor egy személy vagy csoport olyan cselekedetet hajt végre, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy korlátozására irányul. Kiegészítésképpen, amennyiben a 17. cikk nem teljesül, a 10. cikk önmagában is alkalmazható jogot jelent. A cikk második szakaszában világosan megállapítja, hogy a szólásszabadság feladatokkal és felelősséggel jár, ezért, mint olyan, törvény által előírt tiltásokkal vagy büntetésekkel járhat. Ez azt jelenti, hogy egy demokratikus társadalomban a kormányok, ahol szükséges, korlátozhatják a szólásszabadságot a 10. cikk 2. pontjában hivatkozott célok elérése érdekében, de csak a törvény által javasolt mértékben, valamint olyan módon, hogy az arányos legyen. A próba, amelynek ezeket a korlátozásokat alávetik, szigorú.

Nem a mondanivaló **tartalma** a döntő tényező annak meghatározásában, hogy a beszéd átlépte a szólásszabadság határát; sokkal inkább a

mondanivaló **hatása**. Az tudniillik hogy vajon lehetséges-e, hogy egy bizonyos eset erőszakra vagy gyűlöletre bátorítson, vagy mások jogát sértse. A másik döntő tényező a beszéd háttérében álló **szándék** vagy **cél**. Az ET által 2009-ben kiadott Kézikönyv a gyűlöletbeszédéről²³ alapján a bíróság által figyelembe vett tényezők a szólásszabadság korlátozhatóságának vizsgálata során a következők:

- A személy célja, akinek a szólásszabadsága korlátozva volt;
- A mondanivaló tartalma;
- A szöveggörnyezet, például hogy a személy, aki a kijelentést tette, újságíró vagy politikus;
- A vélemények és kifejezések célpontjainak profilja;
- A kifejezés nyilvánossága és várható hatása, pl. vajon a kijelentést egy széles körben terjesztett újságban tették, vagy egy versben;
- A korlátozás természete és súlyossága.

1.5.3 Online gyűlöletbeszéd

Az ENSZ szólás- és vélemény szabadsághoz való jog előmozdításával és védelmével foglalkozó különleges előadója, az EBESZ médiaszabadság képviselője, az OAS (Amerikai Államok Szervezete) szólásszabadsággal foglalkozó különleges előadója és az Emberek és Népek Jogainak Afrikai Bizottsága (African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR)) szólásszabadsággal és információhoz jutással foglalkozó különleges előadója 2011-ben közös erővel megalkották a [Közös nyilatkozat a szólásszabadságról és az internetről \(Joint Declaration on Freedom of Expression and the Internet\)](#) (2011) dokumentumot. A nyilatkozat kifejezetten a szólásszabadság kérdésével, valamint az interneten való korlátozásával foglalkozik:

„a. A szólásszabadság az internetre is érvényes, mivel az a kommunikáció összes eszközével bír. A szólásszabadság korlátozása az interneten csak abban az esetben fogadható el, ha eleget tesz a megállapított nemzetközi normáknak, beleértve azt is, hogy azokat

²³ ET (CoE), (2008), „Factsheet on hate speech (Tájékoztató a gyűlöletbeszédéről)”, 3. o., elérhető: www.coe.int/t/DC/Files/Source/FS_hate_en.doc

jogsabály írja elő, és hogy olyan érdekek védelmében fontosak, melyeket nemzetközi jogszabály ismer el.

b. Amikor a szólásszabadság interneten történő korlátozásának arányosságát vizsgálják, a korlátozásnak az internet pozitív szólásszabadságot lehetővé tevő képességére gyakorolt hatását kell összevetni a más érdekek védelmében kifejtett előnyeivel.”

A gyűlölet interneten történő terjesztésére használt **legfontosabb módszerek**:²⁴

- weboldalak;
- blogok és online fórumok;
- emailek és személyes üzenetek;
- online hírportálok;
- közösségi hálózati oldalak;
- játékok;
- videók és zene;
- automatizált tartalom, astroturfing²⁵ és fiktív identitások.

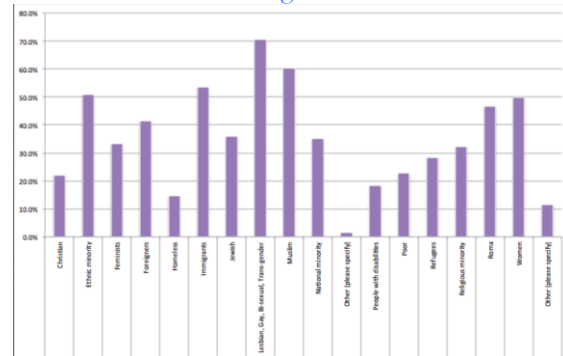
Számos empirikus tanulmány bizonyította, hogy a **gyűlöletbeszéd online terjedése növekvő trended mutat**.²⁶ A statisztikák a probléma kiterjedtségét igazolják. Az Európa Tanács Ifjúsági Osztálya 2012-ben egy felmérést végzett a fiatalok online gyűlölettel kapcsolatos tapasztalatairól²⁷. **A vizsgálat legjellemzőbb adata** az, hogy:

a vizsgálatban résztvevők 78%-a találkozott online gyűlöletbeszédrel

A vizsgálat azt is kimutatta, hogy a gyűlöletbeszéd által leginkább célba vett diszkriminatív kategóriák: a „melegek,

leszbikusok, transzneműek és biszexuálisok”, akiket a „moszlimok”, „bevándorlók” és „etnikai kisebbségek” követnek (2. ábra).

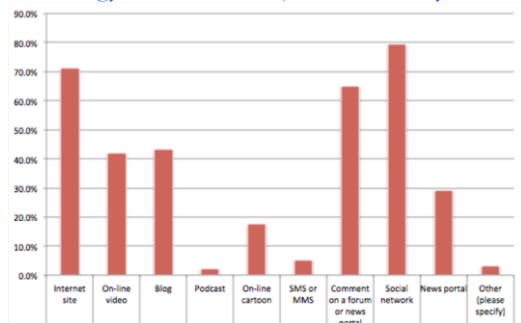
2. ábra
Az online gyűlöletbeszéd által célba vett diszkriminatív kategóriák

Forrás: ET (CoE) (2012), „A fiatalok gyűlöletbeszédhez való hozzáállásának és arra vonatkozó tapasztalatának vizsgálata”

A ET fiatalok online gyűlöletbeszédéről készült felmérése alapján **az online gyűlöletbeszéd főleg** a közösségi hálózaton, weboldalakon; fórumokon és hírportálokon **terjed**.

3. ábra
A gyűlöletbeszéd terjesztésének helye

Forrás: ET (CoE) (2012), „A fiatalok gyűlöletbeszédhez való hozzáállásának és arra vonatkozó tapasztalatának vizsgálata”

²⁴ Ez a felsorolás az ET (CoE) (2012), id. m., 20-28. oldalán szerepel

²⁵ „Astroturfing” az üzenetek (pl. politikai hirdetések, reklámok, vallási vagy közösségi kapcsolatok) szponzorainak elrejtési gyakorlatoként, ami azt az érzetet kelti, hogy az üzenet független, alulról építkező szervezetektől származik.

²⁶ Lásd: Perry, B., Olsson, P. (2009), „Cyberhate: The Globalization of Hate (Kiber-gyűlölet: a gyűlölet globalizációja)”, *Information & Communications Technology Law*, 18(2), 185-199. o.; Banks, J. (2010), id. m.; Akdeniz, Y. (2009), „Racism on the Internet (Rasszizmus az interneten)”, Strasbourg, Council of Europe Publishing.

²⁷ ET (CoE) (2012), „[Survey on young people's attitudes and experience of online hate speech](http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/news/news_47.html) (A fiatalok gyűlöletbeszédhez való hozzáállásának és arra vonatkozó tapasztalatának vizsgálata)”, elérhető: http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/news/news_47.html

2. SZAKASZ

Az online gyűlöletbeszéd felismerése és bejelentése

2.1 Válaszlépések a gyűlölet-bűncselekményre

A gyűlölet-bűncselekményekre tett válaszlépésekben a rendőrök és nyomozók kulcsszerepet játszanak. Az eset hatékony és körültekintő kivizsgálásával a rendőrség megerősítheti azt az üzenetet, hogy minden gyűlölet-bűncselekményt, beleértve az online gyűlöletbeszédet is, kivizsgálunk, ezzel növelve az eredményes bűnvádi eljárás valószínűségét.

- Miért fordítsanak bűnüldözési intézmények különös figyelmet gyűlölet-bűncselekményekre?
- Miért számít az, ha egy személy jogtalanságot követ el a másikkal szemben, hogy vajon a támadást előítélet motiválta, ahogy az a gyűlölet-bűncselekmények esetében történik?

Mint ahogy azt a 2012-es FRA „A gyűlölet-bűncselekmények láthatóvá tétele az Európai Unióban: az áldozatok jogainak elismerése”²⁸ című jelentésben megállapították, az igazságszolgáltatási rendszer felelőssége a gyűlölet-bűncselekmények felismerése. Emellett a gyűlölet-bűncselekmények az **áldozatokra** és általában a **közösségre** gyakorolt negatív hatásai néhány közös sajátosságot mutatnak:

- A gyűlölet-bűncselekmények gyakran durvák és sértők.
- Az áldozat(ok) általában úgy érzi(k), hogy megrázkódtatás érte ő(ke)t és rémült(ek).

²⁸ FRA, „Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights (A gyűlölet-bűncselekmények láthatóvá tétele az Európai Unióban: az áldozatok jogainak elismerése)”, (2012), elérhető: <http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2012_hate-crime.pdf>

- Az áldozatok családja gyakran frusztráltnak és tehetetlennek érzi magát.
- A közösség egyéb tagjai, akik osztoznak az áldozatok jellemzőiben, szintén áldozatnak és sebezhetőnek érezhetik magukat.
- A gyűlölet bűnesetek fokozódhatnak és a megtorló cselekedetekre sarkallhatnak.
- A gyűlölet-bűncselekmények és gyűlölet bűnesetek közösségszerte nyugtalanságot okoznak.²⁹

A gyűlölet-bűncselekményre történő válaszlépés elmaradása veszélyeztetheti a közbiztonságot, csökkentheti a bűnüldözési szervek társadalmi legitimitását, illetve a hivatalnokokat és ügyosztályokat esetleges felelősségre vonásnak teheti ki.

2.2 A bejelentés elmaradásának főbb okai

Kutatások kimutatták, hogy a gyűlölet-bűncselekmények gyakran **bejelentetlenek** maradnak, és már csak akkor jelentik azokat, ha az események egy kritikus pontot értek el. Azért, hogy le tudjuk küzdeni ezt kihívást, döntő fontosságú megérteni a **bejelentés elmaradásának okait**. Az okok magukban foglalják a következőket:

- A rendőrségbe vetett bizalom hiánya. A kisebbségi csoportok hagyományosan feszült viszonyban vannak a bűnüldözéssel, és attól tartanak, hogy az ellenük elkövetett bűncselekményeket nem veszik komolyan, vagy a rendőrségi reakció közönyös, esetleg ellenséges lesz.
- Aggodalom a bosszú miatt vagy a megtorlástól való félelem.
- A támadás és jogtalanság elfogadása: úgysem változik semmi!

Sok gyűlölet-bűncselekményt átélő személy inkább csendben szenved az áldozattá válás traumájától, minthogy kitegye magát a

²⁹ Turner, N. „Responding to Hate Crimes: A Police Officer's Guide to Investigation and Prevention (Válaszlépés a gyűlölet-bűncselekményre: Rendőrségi tisztviselők kivizsgálási és megelőzési útmutatója)”, (2001), International Association of Chiefs of Police, elérhető <<https://www.ncjrs.gov/app/publications/abstract.aspx?ID=179087>>

„másodlagos viktimizáció” ilyen formáinak.³⁰ A kriminológusok határozták meg az áldozattá válás ilyen speciális formáját, hogy leírják azt a folyamatot, aminek az eredményeként végül a hatóságok (általánosságban a rendőrség és az igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó emberek) segítségét kérő áldozat válik hibássá.³¹

További okok, amiért az áldozatok vonakodhatnak bejelenteni a gyűlölet-bűncselekményt, vagy részt venni annak kivizsgálásában, a következők lehetnek:³²

- félelem az újra áldozattá válástól (reviktimizációtól) vagy megtorlástól;
- a magánélet megsértésétől való félelem;
- a menekültstátusz kockázatától, feljelentéstől vagy kitoloncolástól (amennyiben releváns) való félelem;
- megalázottság vagy szegény az áldozattá válás miatt;
- az áldozatokat támogató rendszer hiánya;
- kulturális és nyelvi korlátok.

2.3 Az online gyűlöletbeszéd kivizsgálásának módja

A bűnüldözés válasza online gyűlöletbeszéd állítólagos bűnténye esetén nem kezdődhet másképp, mint egyéb bűncselekmények esetén. Először is, a bűnüldözési hivatalnokoknak gyorsan elemezniük kell, hogy mi történt, és meg kell tenniük a szükséges lépéseket a helyzet stabilizálása és a probléma elmélyülésének elkerülése érdekében. Két olyan kulcsfontosságú terület van, amelyre az állítólagos gyűlölet-bűncselekmény kivizsgálásáért felelős hivatalnoknak gondot kell fordítania:

(1) Az **áldozat szükségleteire való érzékenység**, és (2) az **előítéletes bűncselekmény elemeinek** beazonosítása.³³

2.3.1 Az áldozat-központú megközelítés

Bármilyen bűncselekmény áldozata a többiektől elszigetelve érezheti magát, attól rettegetve, hogy az eset ismét megtörténik, és dühösen, amiért áldozattá vált. Gyűlölet-bűncselekmény esetén az ilyen hatások gyakran még messzebbre vezetnek. A gyűlölet-bűncselekmény erős hatást gyakorol az áldozatra. Leginkább azért, mert azért árti őket sérelem, mert *valamilyennek látják*. Arra kényszerülnek, hogy elfogadják: identitásuk volt a célpont, és ezért fennáll annak a veszélye, hogy további hasonló bűncselekmények áldozataivá válnak. A gyűlölet-bűncselekmény áldozatai ezért élhetik át a trauma tüneteit.

A félelem, aggodás és a mások iránti bizalom elvesztése miatti érzések intenzitásában a tapasztalataik jelentősen eltérhetnek azokétól, akik nem előítélet által motivált bűncselekmény áldozatai. Még erőszakos bűncselekmény esetén is a fizikai bántalmazás gyakran kevésbé fontos, mint az azt kísérő sértettség és megaláztatás érzése.³⁴ A személyt, nem másért, mint faji, etnikai hovatartozása, vagy vallása miatt választották a bűncselekmény áldozatául. Semmit sem tehet annak megakadályozására, hogy újból áldozattá váljon. Ez a fajta személyes tapasztalat sok esetben az élete feletti irányítás elvesztésének érzését eredményezheti. A gyűlöletbeszéd, ha feldolgozatlan marad, fel tudja erősíteni a gyűlölet körforgását, ahol az indulat, harag és félelem fokozódik. Ez rombolóan hathat a társadalom egészére.

³⁰ Az Európai Tanács a másodlagos viktimizáció fogalmát úgy határozza meg, mint az áldozattá válás, ami nem a bűncselekmény közvetlen eredménye, hanem az intézmények és egyének áldozat felé tett válaszlépésein keresztül jön létre. Lásd: ET (CoE), „Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to member states on assistance to crime victims (A bűnözés áldozatainak nyújtandó segítségről szóló Rec(2006)8 sz. ajánlása)”, elérhető: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1011109&>

³¹ UNODC, „Manual on victimization surveys (Kézikönyv a victimization felmérésről)”, (2010), 55. o., elérhető: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Crime-statistics/Manual_on_Victimization_surveys_2009_web.pdf

³² Turner, N., id. m.

³³ FBI, „Hate Crime Data Collection Guidelines and Training Manual” (Gyűlölet-bűncselekmény adatgyűjtési útmutató és oktatási kézikönyv), 2012. december 19., 24. o., elérhető: <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/data-collection-manual>

³⁴ FRA (2013), „Opinion of European Union Agency for Fundamental Rights on the Framework Decision on Racism and Xenophobia – with special attention to the rights of victims of crime (Az Európai Unió Alapjogi Ügynökség véleménye a rasszizmus és idegengyűlölet keretirányelv döntéséről – különös tekintettel a bűncselekmény áldozatainak jogaira)”, 5. o., elérhető: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-opinion-2-2013-framework-decision-racism-xenophobia_en.pdf. Lásd még: FRA (2012), id. m., 20. o.

„Áldozat-központú megközelítésre” van szükség a gyűlölet-bűncselekményekre és gyűlöletbeszédre adott válaszokban. Ez azt jelenti, hogy:

- pozitív értéket tulajdonítanak a személy zaklatás miatt tett panaszának;
- tiszteletben tartják a kívánságait az ügy továbbvitelével kapcsolatban;
- megegyeznek az áldozattal az intézkedések sorozatában, és eredményeket érnek el;
- folyamatosan tájékoztatják a megtett intézkedések előrehaladásáról.³⁵

Az online gyűlöletbeszéd áldozatával történő interjú során a cél az kell legyen, hogy tiszta képet kapjunk arról: mi történt. Ugyanakkor a kérdezőnek fejben kell tartania, hogy az áldozatnak egy fájdalmas eseményt kell felidéznie, vagy nagyon érzékeny kérdésekről kell beszélnie. Íme, néhány hasznos tanács a rendőrség számára az áldozat támogatásához a bűncselekmény kivizsgálása során:

- maradjon higgadt, objektív és szakszerű;
- végezze a kihallgatást megfelelő és nyugodt környezetben;
- kérdezze meg az áldozatot, hogy milyen formában vár segítséget öntől;
- kérje tolmács közreműködését, ha szükséges;
- hagyja, hogy az áldozat halogassa a válaszadást az olyan kérdésekre, melyek túl zavarba ejtők, és tartson szüneteket a kihallgatás során;
- nyugtassa meg az áldozatot, hogy nem hibáztatják azért, ami történt;
- fejezze ki támogatását az áldozat saját védelmére és helyzet megoldására tett intézkedésével kapcsolatban;
- mutasson együttérzést és hagyja, hogy az áldozat kifejezze érzéseit a történetekkel kapcsolatban;
- bátorítsa az áldozatot, hogy saját szavaival mondja el a történetet;

³⁵ További információkért lásd: Viridian, “Hate Crimes procedure (Gyűlölet-bűncselekmény eljárás)”, elérhető: <<http://www.viridianhousing.org.uk/Resources/Viridian/Documents/ASB/Hate%20Crimes%20procedure.approved.doc>>

- kérje meg az áldozatot, hogy legjobb képessége szerint pontosan idézze fel az elkövető(k) szavait;
- kérdezze meg az áldozatot, hogy van-e családtagja vagy barátja, aki a segítségére tud lenni;
- tájékoztassa az áldozatot, hogy milyen erőfeszítéseket tehet biztonságuk fokozása érdekében;
- nyugtassa meg az áldozatot, hogy minden erőfeszítést megtesznek, hogy megőrizték anonimitását a vizsgálat során;
- beszéljen az áldozatnak az események valószínű folyamatáról;
- adjon információt az áldozat, családjai és a közösség tagjainak védelmére és támogatására szolgáló közösségi és hivatali forrásokról;
- online gyűlöletbeszéd esetén kérdezze meg az áldozatot, hogy tudott-e másolatot készíteni a gyűlöletbeszéd tartalmáról!

Kerülje el, hogy:

- összefüggéstelen és sürgető legyen;
- azt mondja az áldozatnak, hogy ön tudja, ő hogyan érzi magát;
- arról kérdezze az áldozatot, hogy mit gondol, vajon ez egy előítéletes vagy gyűlölet-bűncselekmény;
- kritizálja az áldozat viselkedését;
- feltételezéssel éljen az áldozat kultúráját, vallását, szexuális irányultságát vagy választott életstílusát illetően;
- megengedje magának, hogy az objektivitását befolyásoló személyes értékítéletet alkosson az áldozat viselkedésével, életstílusával, kultúrájával kapcsolatban;
- sztereotip vagy előítéletes kifejezéseket használjon;
- lebecsülje az eset komolyságát, különösen, ha ez elkövető fiatalos;
- online gyűlöletbeszéd esetén kisebb jelentőséget tulajdonítson a bűncselekménynek, annak online jellege miatt.³⁶

³⁶ UNICRI feldolgozta: Turner, N., id. m., 5-6. o.; Danish Institute for Human Rights (DIHR) (2009-2011), “Tracing and Tackling crime Against LGBT Persons (LMBT személyek ellen elkövetett bűnözés felkutatása és ellene való fellépés)”.

Amikor az online gyűlöletbeszéd bűncselekmény áldozata vagy tanúja kiskorú, vagy gyermek, az esetet kivizsgáló szakember(ek) az áldozat-központú megközelítésen túl, kifejezetten a gyermekek iránt érzékeny és empatikus magatartást kell, hogy fenntartsanak -- a *Bűncselekmények gyerekkorú áldozatainak és tanúinak jogáról szóló irányelvet*³⁷ követve.

2.3.2 Előítélet indikátorok

Ahogy arról korábban szó volt, az online gyűlöletbeszédet **előítéletes motivációból** követik el. Ezért egy feltételezett gyűlölet-bűncselekmény elkövetőjét kivizsgáló ügyintéző, az áldozat-központú megközelítést alkalmazva, figyelmét az előítéletes motivációk meghatározására kell hogy irányítsa.

*„A támadó szubjektív motivációja megállapításának nehézsége miatt előítélet kizárólag abban az esetben jelenthető, ha a vizsgálat elegendő objektív tény tár fel ahhoz, hogy egy ésszerűen gondolkozó és megfontolt személy arra a következtetésre jusson, hogy a támadó cselekedeteinek motivációja egészében vagy részben előítélet”.*³⁸

Ebből a szempontból még egyszer hangsúlyozni kell, hogy annak pusztán ténye, hogy a támadó elfogult az áldozat valós vagy feltételezett faji, etnikai hovatartozásával vagy vallásával szemben, **nem** jelenti feltétlenül azt, hogy gyűlölet-bűncselekmény történt. Ez inkább **akkor** áll fenn, ha a támadó által elkövetett bűntettet minden bizonnyal egészben vagy részben előítélet motiválhatta. Gyakran egy-egy tény alapján nem lehet kimutatni az előítéletes motivációt, de a tények kombinációja segítheti az előítéletes motiváció objektív meghatározásában.

Egy-egy konkrét esetben néhány indikátort be lehet azonosítani, hogy megkönnyítsük a rendőrség számára az **előítéletes motiváció**

meglétének objektív megítélését.³⁹ Az online rasszista gyűlöletbeszéd esetén ezek például a következők:

1. Az elkövető és az áldozat eltérő faji, etnikai és/vagy vallási csoport tagja.
2. A támadó előítéletesre utaló elfogult megjegyzést vagy kijelentést tett.
3. A támadó az előítéleteshez köthető rajzokat, képeket, szimbólumokat vagy mémeket közölt nyilvános posztban vagy privát üzenetben.
4. Az áldozat olyan online platformon tett látogatást, ahonnan korábban rendszeresen jelentettek faji, vallási, fogyatékossgal, etnikai hovatartozással, szexuális irányultsággal, nemekkel, és/vagy nemi identitással kapcsolatos indítékből elkövetett gyűlölet-bűncselekményeket, és ahol az áldozat csoportjával szembeni feszültség magas.
5. Több eset is történt ugyanazon a weboldalon/blogon/közösségi oldalon ugyanabban vagy közel ugyanabban az időben, valamint az áldozatok ugyanahhoz a faji, etnikai és/vagy vallási csoporthoz tartoztak.
6. A bűncselekmény helyszínéül szolgáló online platform felhasználóinak lényeges része úgy érzékelte, hogy az esetet előítélet motiválta.
7. Az áldozat részt vett a faji, etnikai és/vagy vallási csoportja tevékenységeiben. Például videót tett közzé a rabszolgaság vagy az etnikai diszkrimináció elítéléséről.
8. A bűncselekmény egybeesett egy faji, etnikai vagy vallás csoport ünnepével vagy kiemelten fontos napjával, pl. Ramadán hónap vagy Yom Kippur.
9. A támadó már vett részt más, hasonló gyűlölet-bűncselekményben ezt megelőzően, vagy tagja gyűlöletcsoportnak.
10. Gyűlöletcsoport részvételére utaló jel volt megfigyelhető. Például egy gyűlöletcsoport vállalta a felelősséget a bűncselekményért,

37 International Bureau for Children's Right (IBCR) (2003), ECOSOC által 2004/27 sz. Hat.-ban elfogadva 2004 Július 21-én, "Guidelines on Justice for Child Victims and Witnesses of Crime" (Bűncselekmény gyerekkorú áldozatainak és tanúinak méltányosságáról szóló irányelvek), elérhető: <http://www.un.org/en/pseataaskforce/docs/guidelines_on_justice_in_matters_involving_child_victims_and.pdf>

38 FBI (2012), id. m., 4. o.

39 Többek között lásd: OSCE/ODIHR (2010), „Understanding Hate Crimes: A Handbook for Bosnia and Herzegovina (Megérteni a gyűlölet-bűncselekményt: Kézikönyv Bosznia és Hercegovina számára)”, 9. o., elérhető: <http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010122712342149eng.pdf> és FBI (2012), id. m.

vagy aktív volt a weblapon, blogon, társadalmi hálózat oldalon.

11. Történelmi hagyományokon alapuló ellenségeskedés áll fenn az áldozat és a támadó csoportjai között.
12. Az áldozat, habár nem tagja a célba vett faji, etnikai vagy vallási csoportnak, tagja az áldozat csoportját támogató érdekképviselői csoportnak.

2.4 Az online gyűlöletbeszéddel kapcsolatos jogi kihívások

2.4.1 Az eset igazolása

A tények megállapítása áll minden jogi folyamat középpontjában. Amikor egy ügyfél online gyűlöletbeszéd áldozataként panasszal keres meg egy jogi szakértőt, három alapvető kérdést kell megválaszolni:

1. Milyen tények támaszthatják alá az állítást;
2. Hogyan lehet ezeknek a tényeknek a birtokába jutni;
3. Hogyan lehet összegyűjteni az ezeket a tényeket alátámasztó bizonyítékokat?⁴⁰

Nagyon fontos szem előtt tartani, hogy az online gyűlöletbeszéd esete különböző jogi eljárások során is megállapítható. Polgári peres ügyekben „az általános szabály az, hogy be kell bizonyítani, a panasz inkább jogos, mint sem”.⁴¹ Bűnpereknel, valamint adminisztratív eljárásoknál a tények kivizsgálása és megállapítása általában a helyi hatóságok feladata. Különösen a bünygyi eljárások során, ahol a bizonyítás színvonala a legmagasabb, a támadók szigorúbb ítélettel szembesülhetnek. Bűnperekben a panaszt „minden ésszerű kétséget kizáróan bizonyítani kell”.⁴²

⁴⁰ Farkas, L., (2011), “How to Present a Discrimination Claim: Handbook on seeking remedies under the EU Non-discrimination Directives” (Hogyan nyújtunk be diszkriminációs panaszt: Kézikönyv az EU Diszkrimináció Ellenes Irányelv alapján történő jogorvoslat keresésre), European Network of Legal Experts in the non-discrimination field, The European Commission Directorate-General for Justice, 110. o., elérhető: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/present_a_discrimination_claim_handbook_en.pdf

⁴¹ uo., 46. o.

⁴² uo.

2.4.2 Jogi felelősség megállapítása⁴³

Az online gyűlöletbeszéd terjedéséből következő legnagyobb kihívások egyike a támadók jogi felelősségének megállapítása. Ez a nehézség az internet néhány jellemző tulajdonságának, mint a virtualitásnak, az anonimitásnak és a világméretű kiterjedtségnek a következménye. Mindenekelőtt számos különböző szereplő is részt vehet a gyűlöletkeltő tartalom előállításában és online terjesztésében, azzal hogy:

- a) előállítja vagy terjeszti;
- b) közzéteszi; fejleszti;
- c) tárhelyet biztosít;
- d) elősegíti a terjesztést, elérhetőséget vagy letölthetőséget.

Ezek alapján, több szereplő esetén a felelősségre vonhatóság különböző szintjei állapíthatók meg, mivel mindegyikük eltérő kapcsolatban állhat a gyűlöletkeltő tartalommal. Általában véve a megfelelő jogi megkülönböztetést az úgynevezett felhasználó által előállított tartalom (User Generated Content, UGC) különböző típusai alapján lehet megtenni. A felelősség/felelősségre vonhatóság különböző szintjeinek megállapításakor hasznos megmagyarázni a szerkesztői részvétel/ellenőrzés különböző szintjeit. Ezért hasznos annak az elemzése, hogy a gyűlöletkeltő tartalmú UGC

1. felhasználók által készült, és azután építették be egy egyébként magas színvonalon előállított és szerkesztő által ellenőrzött tartalomba;
2. egy különálló tevékenység, azaz olyan UGC, ami magas színvonalon előállított és szerkesztő által ellenőrzött tartalom mellett jelenik meg;
3. média szakemberek és felhasználók közös alkotó tevékenységének eredménye;
4. előállítása és fenntartása az adott célra létrehozott fórumokon és hálózatokon történik, és nincs professzionális médiatartalomba ágyazva.

⁴³ Ez az alfejezet, beleértve a hivatkozásokat is, elsősorban a következő munkán alapul: McConagle (2013) „The Council of Europe against online hate speech: Conundrums and challenges (Az Európa Tanács az online gyűlöletbeszéd ellen: Talányok és kihívások)”

Ezenkívül az online gyűlöletbeszéddel kapcsolatos felelősségre vonhatóság megállapítása joghatósági szempontból is bonyolult kérdés. A gyűlöletbeszédet különböző joghatósági területeken működő *internetszolgáltatók* (Internet Service Providerok ISP-k) terjeszthetik. Mint ahogy korábban már bemutatásra került, ezen a területen a különböző nemzeti szabályozások között csekély az összhang. Ez különösen akkor nyilvánvaló, ha összehasonlítjuk az alapjaiban eltérő jogi és kulturális megközelítéseket, amellyel a különböző európai és amerikai joghatóságok kezelik a szólásszabadság védelmét/szabályozását.

A legkedvezőbb jog kiválasztása (forum-shopping) a gyűlöletkeltő tartalom interneten történő terjesztésében tevékenyen résztvevő személyek körében elterjedt: „*a weboldal elhelyezésére kedvező joghatósági terület stratégiai kiválasztásának gyakorlatát*” jelenti. A gyűlöletkeltő honlapok tárhelyei gyakran a gyűlöletbeszéddel szemben elfogadóbb joghatóság területén találhatók. Egy országban blokkolt vagy tiltott weboldalakat néha áthelyezik más joghatóság területére.⁴⁴ A kérdés még bonyolultabb, amikor figyelembe vesszük, hogy különböző ISP-k, még ugyanazon a joghatósági területen belül is eltérő politikát folytatnak a gyűlöletbeszéddel kapcsolatban. Ugyanez mondható el a közösségi hálózati lehetőségeknél, mint a Twitternél vagy Facebooknál. Ezért az online gyűlöletbeszéd áldozatait segítő jogi szakemberek fontos, hogy teljes mértékben tájékozottak legyenek a rasszista tartalomnak helyt adó ISP vagy közösségi oldal hatályos joghatóságának jellemzőiről, valamint a tárgyra vonatkozó gyűlöletbeszéd politikáiról. Különösen, mivel számos ISP és közösségi oldal gyűlöletbeszédre vonatkozó politikájának és gyakorlatának

⁴⁴ Például a holokausztagadó Ernst Zündel weboldala. Ld.: Akdeniz, Y., (2006 január 9.) „Stocktaking on Efforts to Combat Racism on the Internet” (Az interneten jelenlévő rasszizmus elleni küzdelemre tett erőfeszítések számbavétele), Background Paper for the High Level Seminar of the Intergovernmental Working Group on the Effective Implementation of the Durban Declaration and Programme of Action (A Durbani Nyilatkozat és cselekvési program hatékony végrehajtásáért felelős kormányközi munkacsoport magasszintű szemináriumának háttér dokumentációja), Fourth Session, United Nations Commission on Human Rights Doc. No. E/CN.4/2006/WG.21/BP.1, 2006. január 16-27., 16-18. o.

kialakítása a nemzeti jogi iránymutatásoknak megfelelően történt.

2.4.3 A sérelem számszerűsítése⁴⁵

Az áldozat szempontjának elfogadása és megértése jogásként is alapvető fontosságú. Az áldozat szenvedése mélyülhet, ha a sértő tartalom létrehozásának és közvetítésének közege az internet. Az **anonimitás** az internet sarkkövének is tekinthető, mivel védi a magánéletet és támogatja a szólásszabadsághoz való jogot. Ugyanakkor, bizonyos körülmények között az anonimitás káros következményei nagyobbak lehetnek, mint az előnyei. Online gyűlöletbeszéd esetén a gyűlölet által vezérelt támadók az anonimitásból és abból merítenek bátorságot, hogy mentesülnek tetteik és szavaik következményei alól. Másrészt viszont az anonimitás miatt az áldozatok úgy érezhetik, hogy tehetetlenek, és súlyos fenyegetésnek vannak kitéve. Annak gyanúja például, hogy a névtelen támadó egy ismerős személy lehet, valószínűleg növelni fogja az áldozat aggodalmát.

Az online gyűlöletbeszéd áldozata amiatt is lesújtva érezheti magát, hogy úgy láthatja: a gyűlöletbeszéd interneten való terjedése **ellenőrizhetetlen** és könnyen lehet, hogy **hosszantartó**. Általánosságban az online tartalom tartósabb, mint az offline megfelelője, és ez ugyanúgy igaz a rasszista gyűlöletbeszédre is. Fennmaradása leginkább az online kereshetőséget növelő multi- és keresztposztolásnak (multi- és cross-posting), a hiperhivatkozások kiterjedt használatának (hyper-linking) és metacímkek (meta tags) módosításának következménye. Ez azt jelenti, hogy: „*megvan annak a veszélye, hogy a gyűlöletbeszéd áldozatai folyamatosan, vagy legalábbis ismételt találkozónak a gyűlöletbeszéd ugyanazon eseteivel azok eredeti megfogalmazását követően*”.

Egy másik komoly aggodalmat keltő hatást a gyűlöletbeszéd áldozatai annak az állítólagos

⁴⁵ Ez az alfejezet, beleértve a hivatkozásokat is, elsősorban a következő munkán alapul: McConagle (2013) „*The Council of Europe against online hate speech: Conundrums and challenges (Az Európa Tanács az online gyűlöletbeszéd ellen: Talányok és kihívások)*”, id. m.

„**társadalmi érvényességnek**” az eredményeként tapasztalhatnak meg, amellyel a közösségi oldalakon keringő gyűlöletüzenetek tartalmát ruházza fel a többi felhasználó (nagyszámú like, megosztás, követő, kedvenc, megemlítes, stb...).

Ezért, annak ellenére, hogy a sérelem számszerűsítése az online gyűlöletbeszéd eseteiben nem egyszerű folyamat, az áldozatoknak nyújtott segítségért felelős jogi szakembereknek figyelembe kell venniük a fent leírt, az internet médium által okozott utóhatásokat, amelyekről általánosságban elmondható, hogy felerősítik az áldozat által érzett fájdalmat. Nagyon hasznos lehet tanácsot kérni a szakosodott esélyegyenlőségi szervektől, civil szervezetektől és a téma szakértőitől.

2.5 Az esélyegyenlőségi/egyenlő bánásmód szervek szerepe az áldozatoknak történő segítségnyújtásban és tanácsadásban

Az EU Faji egyenlőségi irányelvének 13. cikke alapkövetelményként határozza meg, hogy a tagországokban kell hogy legyen egy vagy több olyan **speciális szervezet**, amely több más feladat mellett független segítséget nyújt a megkülönböztetés áldozatainak panaszaiik érvényesítése során.⁴⁶ Mint ahogy azt az Európai Bizottság is kiemeli, „Az esélyegyenlőségi szervezetek a lespeciálisabban, legkönnyebben elérhetően és legolcsóbban biztosítanak tanácsadást, segítségnyújtást és a diszkriminációval kapcsolatos egyéb tevékenységeket”. A Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziója további információkkal szolgál az esélyegyenlőségi szervezetek feladatairól és működéséről. Az egyes nemzeti esélyegyenlőségi szervezetekre vonatkozó információkért, kérjük, keresse fel a <http://www.equineteurope.org/-Member-organisations-> oldalt.

2.6 A civil szervezetek és társulások szerepe

A helyi civil szervezetek és más releváns szervezetek szintén nagyon sokat segíthetnek az online gyűlöletbeszéd áldozatainak

támogatásában és segítésében. Az EU Diszkriminációellenes direktívája kötelezi a tagországokat, hogy biztosítsák, hogy azok a civil szervezetek vagy más egyesületek/alapítványok/jótékonyági szervezetek, amelyeknek jogos érdekében áll az irányelv hatékonyságának biztosítása, ha a sértett személy beleegyezett, annak **nevében** vagy **támogatójaként** részt vehessenek bármilyen bírósági és/vagy közigazgatási eljárásban, melyben az egyenlő elbánást érvényesíteni lehet.⁴⁷

Néhány tagország lehetővé teszi az ilyen típusú szervezeteknek, hogy képviseljék a diszkrimináció áldozatát a per során, és a legtöbb európai országban a helyi civil szervezeteknek **jogukban áll beavatkozni** a bírósági perekbe az egyik fél oldalán. Az Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziójában található egy táblázat, mely tartalmazza az öt projekt partner ország legfontosabb civil szervezeteinek adatait, akikkel kapcsolat létesíthető gyűlöletbűncselekménnyel vagy online gyűlöletbeszédrel kapcsolatban.

2.7 Általános tippek az online bejelentéshez

2.7.1 Hogyan jelentsünk egy incidenst⁴⁸

Az online tartalom nehezen megragadható jellegéből adódóan a bejelentésnek olyan részletesnek kell lennie, amennyire csak lehetséges. Egy eset bejelentésénél a lehető legtöbb információt meg kell adni:

- Mikor történt? Az idő és időpont feljegyzése fontos, mivel néhány online tartalom, mint például egy chat-szobában folytatott beszélgetés gyorsan eltűnhet.
- Hogyan osztották meg a tartalmat? Közvetlenül email-ben, sms-ben,

⁴⁷ Farkas, L. (2011), id. m., 66. o.

⁴⁸ A fejezet fő forrása: Media Awareness Network (MNet), (2012), „Responding to Online Hate” (Válaszlépés az online gyűlöletre), elérhető: <http://mediasmarts.ca/sites/default/files/pdfs/Responding_Online_Hate_Guide.pdf>

⁴⁶ Farkas, L. (2011), id. m., 68. o.

szöveges üzenetben, azonnali üzenetben vagy magánüzenetben kapta az áldozat? Az internet böngészése során került kapcsolatba valamivel az áldozat?

- Amennyiben az üzenetet közvetlenül az áldozatnak küldték, gondoskodjon arról, hogy az áldozat megtartsa az eredeti email-t, vagy mentse el a beszélgetés (chat)/szöveg naplóját! Amennyiben lehetséges, mentse el a gyűlöletkeltő üzenetet küldő személy felhasználónevét vagy e-mail címét!
- Amennyiben az áldozat weboldalon találkozott a tartalommal, másolja ki és illessze be az oldal címét! Kattintson a böngésző címsávjára, jelölje ki a teljes címet és illessze be egy word dokumentumba! Készítsen a kérdéses tartalomról egy képernyőfotót (screenshot), hogy át tudja adni a rendőrségnek!

Az UNITED és az Európa Tanács jelentése szerint az online gyűlöletbeszéd bejelentésére öt különböző stratégia van, melyek a 'verbális támadás' tartalma szerint különbözhetnek.⁴⁹ Ezért az első lépés, amit meg kell tenni, a gyűlöletbeszéd tartalmának elemzése, majd ez alapján az egyik fő stratégia kiválasztása:

1. Bűnvádi panasz;
2. A tartalom eltávolítására vonatkozó kérés a szerzőhöz;
3. Az oldal rendszergazdájának értesítése illegális/gyűlöletkeltő tartalomról;
4. Az internet szolgáltató (ISP) értesítése illegális/gyűlöletkeltő tartalomról;
5. Panasziroda értesítése – INACH – INHOPE.⁵⁰

A döntést meghatározó alapvető kritérium, hogy a kérdéses tartalom weblapként, audiovizuális felvételnél, vagy közösségi oldalon közzétett bejegyzésként jelenik-e meg az interneten, és hogy az internet tartomány (domain) tárhelye hazai vagy külföldi. Ha a tartalom kiszolgáltatója egy hazai szerver (a domain egy országgal végződik), akkor

ennek tartalma a nemzeti szabályozás és eljárás alá esik, és mind a szerző beazonosítása, mind pedig az érintettekkel való kommunikáció könnyebb.

A szerzők azonban általában tudatában vannak ennek, ezért a hatályos jogszabályokat sértő tartalmat gyakran külföldi szervereken helyezik el. A tartalom elhelyezésének helyére való tekintet nélkül azt dokumentálni és menteni kell, hogy a jövőben hivatkozni lehessen rá. **Mindig készítsen másolatot a gyűlöletbeszéd incidens tartalmáról!**

1. Bűnvádi panasz

Bűnvádi panasz a megfelelő eljárás, amikor olyan esettel találkozik: amely során nagy mennyiségű anyagot (website) tárolnak, amely egyének ismétlődő cselekedete (blogok), vagy amely szervezett csoport által végzett tevékenység.

2. A tartalom eltávolítására vonatkozó kérés a szerzőhöz

A második lehetőség felvenni a kapcsolatot a szerzővel és megkérni, hogy távolítsa el a hozzászólását, posztját és állítását. Érdemes megnevezni, milyen büntető törvényt sértett meg, és figyelmeztetni a cselekedet jogi következményeire. Ez a megközelítés olyan személy esetében lehet hatékony, akinek az ideológiája nem világos, valamint a bűnvádi eljárás fenyegetése megfélemlíti. Az internet névtelen természete azonban csökkenti ennek a lépésnek a valódi hatását.

3) Az oldal rendszergazdájának értesítése az éltélhető tartalomról

Abban az esetben, amikor az értesítés nem éri el a kívánt hatást, javasolt a kapcsolatfelvétel a weboldal rendszergazdájával. Nagyon fontos bemásolni az idézetet és egy linket megadni, amely arra a helyre mutat, ahol a tartalom található, továbbá hivatkozni a törvényi szabályozásra vagy felhasználási feltételekre, amelyet megsértettek.

⁴⁹ ET (CoE): UNITED, (2012), id. m., 16-19. o.

⁵⁰ INACH az International Network Against CyberHate (Internetes Gyűlölet Elleni Nemzetközi Hálózat); INHOPE az International Association of Internet Hotlines (Internetes Forródrótok Nemzetközi Egyesülete)

4) A tartalom jelentése az internetszolgáltatónak⁵¹

Amennyiben a weboldal rendszergazdája nem válaszol, akkor felveheti a kapcsolatot a szolgáltatóval. A legtöbb esetben azonban a rendszergazdák teljesítik a tartalom eltávolítására irányuló kérést, ha az törvényellenes. Külföldi domainek esetén kövesse ezt az eljárást:

1. Keresse meg a <http://whois.domaintools.com/> oldalon, hogy ki a kezelő, és hol van azoknak a bizonyos oldalaknak a tárhelye!
2. Ha a domain kezelője egy valós személy, ez az információ nagyon fontos a lehetséges bünyügyi nyomozás, valamint a következő lépések során.
3. Mivel a kezelők gyakran szeretnék védeni anonimitásukat, cégeket használnak arra, hogy helyettük regisztrálják a domaint. Néha lehetetlen az egyéni kezelő kilétének megállapítása ezen a módon.
4. Ellenőrizze, hogy vajon a szolgáltató szabályzata tartalmaz-e a tartalom természetére vonatkozó hivatkozást, például, hogy a gyűlöletre bujtás illegális. Ezeket a szabályokat gyakran nevezik Szolgáltatási feltételeknek (Terms of Service (ToS)), vagy Hálózathasználati Irányelveknek (Acceptable Use Policy (AUP)). Fontos, hogy találja meg a „gyűlölet” szót ezekben a feltételekben vagy irányelvekben!
5. A következő lépés emailt írni a szolgáltatónak, amelyben megállapítja, hogy a tartalom szerzője megszegte a szolgáltatási feltételeket.

Az Oktatási segédanyag trénereknek teljes verziójában bővebb információ található az ISP-nek történő bejelentésről.

5) Panasziroda értesítése

⁵¹ CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe (A Zsidó Hozzájárulás a Befogadó Európához), (2012), „Facing Facts! Guidelines for monitoring hate crimes and hate motivated incidents” (Nézzünk szembe a tényekkel! Útmutató a gyűlölet-bűncselekmények és az előítélet által motivált incidensek monitorozásához), elérhető: <http://www.ceji.org/media/Guidelines-for-monitoring-of-hate-crimes-and-hate-motivated-incidents-PROTECTED.pdf>

Az INACH ⁵² / INHOPE ⁵³ az interneten megjelenő gyűlöletkeltő vagy illegális tartalommal kapcsolatos panaszok gyűjtésével és kivizsgálásával foglalkozó nemzeti irodák hálózatát építette ki.

2.8 A leggyakrabban használt közösségi médiumokon történt incidensek bejelentésének lépései

A jelentős közösségi oldalak, valamint online videók feltöltésére használt platformok mindegyikének saját speciális működési politikája és szabályai vannak, melyek meghatározzák, milyen tartalom tölthető fel és terjeszthető online, illetve hogy a felhasználók miként jelenthetik és törölhetik a sértő tartalmakat. Az Oktatási segédanyag trénereknek teljes változata egy teljes bekezdésben részletezi, hogy a gyűlöletbeszéd incidens online bejelentésének milyen lépései vannak a leginkább használt közösségi médiumokon, egy másik bekezdés pedig néhány gyakorlati esettanulmányt elemez.

Az Anti-Defamation League (Rágalmazás Elleni Liga) összeállított egy listát az online cégek politikájáról és a bejelentési lehetőségeiről. A teljes lista itt elérhető el: <http://www.adl.org/combatting-hate/cyber-safety/c/cyber-safety-action-guide.html>.

Fontos, hogy az online gyűlöletbeszéd áldozatait segítő joghatóságok, bűnüldözési hivatalok és egyéb szakemberek tisztában legyenek ezekkel a lépésekkel. Egyrészt azért, mert ezeknek az ismereteknek az elsajátítása könnyebbé teszi az áldozat-központú megközelítés alkalmazását és az online bejelentés megfelelő útjának megmutatásával hatékonyan segíti az áldozatokat. Másrészt még akkor is, ha az áldozat online bejelentése nem ér cél, egyre nagyobb a lehetőség arra, hogy az internetszolgáltatók és közösségi hálózati cégek olyan politikákat alkottak meg, amelyek célja, hogy hatékonyabban működjenek együtt a bűnüldözési és nemzeti hatóságokkal a

⁵² Lásd: <http://inach.net/>

⁵³ Lásd: <http://www.inhope.org/gns/home.aspx>

gyűlöletkeltő tartalmak szabályozása és törlése területén.

Részletesebb információ az Oktatási segédanyag trénereknek teljes változatában érhető el:

www.lighton-project.eu